

Fåglar på Mälaren 2015

Innehåll

Unga blåaktiga kärrhökar - liten guide	0
Att försörja sig som fågelskådare	1
<i>Gigi Sahlstrand</i>	
Fågelhändelser på Gällstaö 2015	3
<i>Jan Sondell</i>	
Finkar på Mälarsörarna	6
<i>Urpo Könnömäki</i>	
Vadare i Svartsjö dämme efter markbearbetningen	11
<i>Kjell Häggvik</i>	
Häckfågelinventeringar i Svartsjö 2015	16
<i>Urpo Könnömäki</i>	
Observationer i Ekerö kommun 2015	20
<i>Linus Brobacke</i>	
Notiser	
– På Lovön kan man se talltita besöka fågelmatning	35
– Backsvalorna i Ekerö kommun – historik och dagsläge	36
– Göktytorna på Ekerö hade det troligen svårt 2015	37
Verksamhetsberättelse för 2015	38
<i>Urpo Könnömäki</i>	
Artlistor för Mälarsörarna 2015	39
<i>Urpo Könnömäki</i>	

Unga blåaktiga kärrhökar - liten guide

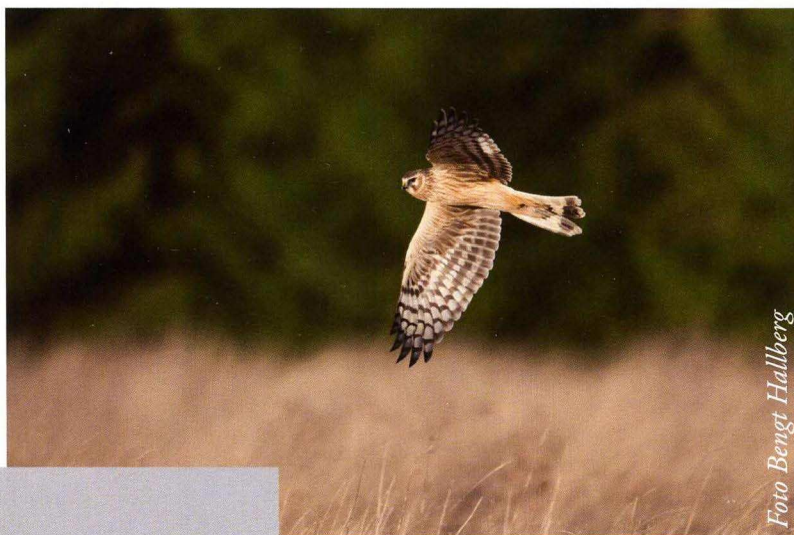

Foto Bengt Hallberg

Blå kärrhök, notera: bara svagt tecknat halsband, streckad på bröst.

Foto Ingemar Karlström

Ängshök, notera: inget halsband.

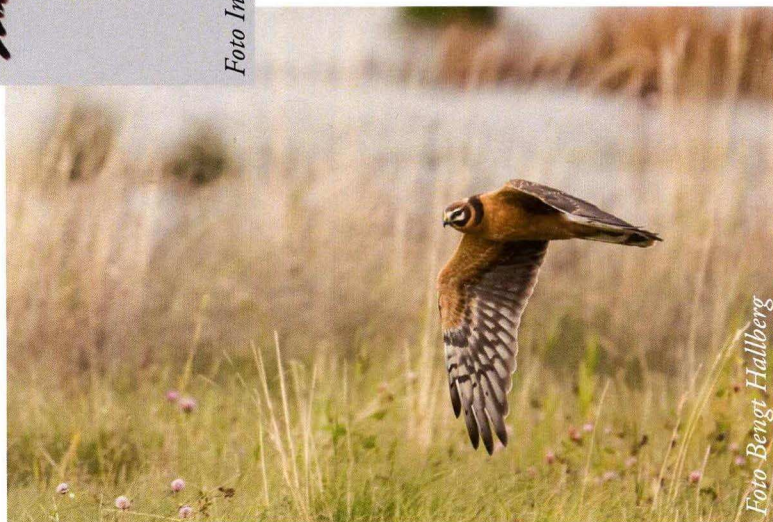

Foto Bengt Hallberg

Stäpphök, notera kontrastrikt halsband.

Fåglar på Mälärörna

Årgång 16, 2015. ISSN 1650-982X

Redaktör: Jan Sondell

Layout: Bo Nielsen

Mälärörnas Ornitologiska Förening

Mälärörnas Ornitologiska Förening är en lokalförening av Sveriges Ornitologiska Förening. Verksamhetsområde är Ekerö kommun i Stockholms län.

Styrelse 2015

Ordförande:	Urpo Könnömäki
Vice ordförande och sekreterare:	Jan Sondell
Kassör:	Per Lönnborg
Övriga ledamöter:	Linus Brobacke
	Per Öhman
	Kjell Häggvik
	Christian Lagström
	Gigi Sahlstrand
Suppleant:	Marianne Dannbeck

Medlemskap & aktiviteter

Medlem blir man genom att sätta in 150 kr på pg 50 22 80-1 (familjemedlem och ungdom under 18 år 50 kr) Föreningen har ett aktivitetsprogram, inventerar häckfåglar och bedriver observationer vår och höst vid Svartsjöviken och ger ut en årsskrift som behandlar fåglarna i kommunen.

Föreningens hemsida finns på <http://www.mof-ekero.se/>

Rapportera dina observationer i Ekerö kommun på Internet! Gå till: <http://www.artportalen.se>

Ta del av andras obsar på Mälärörna! Gå till hemsidan eller till:

<https://www.artportalen.se/search/sightings/taxon/4000104/area/161/days/7>

Framsida: Stäpphök, ungfågel, Svartsjö den 5 september 2015. Foto: Göran Forsberg

Att försörja sig som fågelskådare – går det i Sverige idag?

Gigi Sahlstrand

Jag satt som vanligt i de oändliga bilköerna då tanken kom... Några år innan hade vi flyttat till Färingsö för att komma ut i naturen och nära fåglarna men ändå gick det inte undvika de tröttsamma tidskrävande köerna varje dag. Tanken som dök upp var "Kan man leva på fågelskådning?". Direkt när jag kom hem började jag räkna på det och en massa kreativa idéer dök upp. Jo, det kan gå – jag kommer inte att bli rik på pengar men rik på livskvalitet! Jag ville ge drömmen en chans, fungerar det inte så får jag väl gå tillbaka till IT-branschen som jag ville lämna. Nu har det gått 3,5 år och det går över förväntan!

Vad gör då en professionell fågelskådare? Min största del av inkomsten är guidningar vilket jag också tycker är det roligaste. Kanske är det gamla ridläraren i mig som gör sig påmind (jag höll på med det i 11 år: 1988–1998). Guidningarna kan bestå av fasta 2–3 timmars turer i Stockholms-trakten eller vid Svartsjövikens som vem som

helst kan haka på men även resor både inom och utanför Sverige.

År 2015 blev det 9 resor utomlands som jag var ledare för och då nästan alltid i AviFaunas regi (SOF-BirdLife Sveriges arrangör för fågelresor). Något som ökar är specialguidningar, både för privatpersoner, företag eller föreningar/sällskap. Det är poppis att ge bort upplevelser och att fågelskåda är verkligen en underbar upplevelse!

Men man behöver göra lite mer än så för att kunna täcka upp ett helt år ekonomiskt, framförallt när det är lågsäsong på fågelskådningen. Då har jag kurser, främst i Studieförbundet och Vuxenskolans regi. Jag säljer också en del kikare och smarta tillbehör, håller föredrag, främst hos olika fågelföreningar i Sverige men även på mässor, bibliotek, företag m.m. Vidare samarbetar jag med Swarovski där jag visar och demonstrerar deras produkter på mässor och dylikt. Jag sponsras även av dem med produkter.

Runde, Norge 2013.

Vad krävs då för att bli en professionell fågelskådare? Egentligen detsamma som för att starta vilket företag som helst. Det är en fördel att verka i en storstad för få stor kundkrets, god entreprenörskänsla, lätt kunna marknadsföra sig (det fungerar mycket bra via sociala medier) och ha lite tur och tajming. Bra att även ha ett namn som många hört talas om – jag har fått en del uppmärksamhet genom att vara initiativtagare till nätverket Raphhönan, skrivit en uppmärksam bok, lett grupper i StOF m.m. Bästa tajmingen var att samma vecka jag började som professionell fågelskådare år 2012 så fick jag Rosenbergpriset tillsammans med Eva Stenvång Lindqvist för vårt arbete "...med att öppna nya vägar och metoder att sprida kunskap om fåglarna..."

Fågelintresset ökar stort i Sverige och media hakar på. Jag har fått in en bra fot hos både tv, radio och tidningar och får på så sätt en fantastisk reklam alldeles gratis. Här har det helt klart varit fördel med att vara kvinna, media vill just nu ha kvinnor som pratar bl.a. om fågelskådning.

Fördelarna med yrket är att man får träffa så många intressanta människor, man bör gilla människor om man ska jobba som guide, se fantastiska platser runt om i Sverige och världen och dess

fåglar och natur, utveckla och utvidga sin fågelkunskap, få jobba med sin hobby.

Finns det då några nackdelar? Det krävs mycket planering och administration så det blir många timmar vid datorn, min egen krysslista blir lidande – kunden är i fokus! Fast jag har egentligen inget problem med det, jag gläds med dem. Sen kan jag inte komma på något mer negativt.

Man får ofta frågan om vad som är tjuningen med fågelskådning? Jag kan ge många svar men kort och gott kan man kanske säga det förenar nytta med nöje. Du kommer ut i naturen, får frisk luft och du rör på dig, samt du får ofta nya upplevelser. Låt mig berätta om ett sådant ögonblick från mitt senaste utlandsjobb, den var till Oman i november 2015: *Vi stod vid en bergskant och väntade på skymningen för lyssna efter en arabisk dvärguv. När skymningen kom började en dvärguv ropa, Jaaa! Men precis då blev det ett bönutrop från en högtalarmast som ekade högt i bergen varav den lilla ugglan tystnade. Typiskt tänkte vi alla argt och besviket. Men då satte istället en flock vargar igång att yla på grund av utropet alldeles i närheten - så häftigt! När allting hade lugnat ner sig fick vi sammanlagt höra inte mindre än sju arabiska dvärguvar.*

Med AviFauna i Jordanien 2014.

Fågelhändelser på Gällstaö 2015

Jan Sondell

Varje fågelår har sina toppar och dalar. Här har jag tagit upp några fågelhändelser från min hemmahorisont som fastnat i minnet. Den kalla och regniga försommaren och den torra hösten är något som varit nästan unikt för vädret 2015. Det har bland annat resulterat i dåligt häckningsresultat bland småfågeln och oväntade matvanor bland kråkfågeln. Alla foton tagna av författaren.

Både våren och försommaren 2015 var kallare och regnigare än normalt och lite bättre sommarväder kom först i augusti. Småfågeln hade ett mycket besvärligt år. På många håll lyckades inte häckningarna alls. Troligen kommer det att påverka bl a antalet mesar på våra fågelbord i vinter.

Fisktärnan har däremot haft en bra säsong. Efter vad jag kunnat förstå var tillgången på småfisk riklig i Fiskarfjärden. Trots rovfågelbesök och störande människor i kolonin på Fiskarholmen har ca 30 par fått ut en hel del ungar. När ungarna blev flygga flyttade fisktärnorna över till bryggorna på Gällstaö där matningen av ungarna fortsatte. Någon sådan tärnansamling har inte förekommit sedan 1997. På min grannes brygga där det var lugnt under semestern höll ca 50 fisktärnor till perioden 20–30 juli. Sedan var tärnsommaren slut och sträcket startade mot Sydafrika. Förutom fåglarna på bryggan vimlade det av tärnor ute över fjärden. Närvaron kulminerade med ca 250

fisktärnor som jagade småfisk den 23 juli. Trots daglig spaning sågs inga andra tärnararter.

Strandskator finns varje år vid Fiskarfjärden. Jag tror att ett par häckade på Fiskarholmen i år, något som också skett tidigare. I slutet av juli fanns 4 fåglar på plats på grannbryggan tillsammans med fisktärnorna. De trivdes ihop, åtminstone såg det ut så när de låg huller om buller och slappade i solen. Två var ungfåglar. Något som jag noterade i somras var att två fiskmåsar (ett strävsamt par?) lätt på labbmaner kan tvinga en gammal fisktärna att släppa sitt byte. Varför måste tärnan vid hemkomsten på långt håll triumferande annonsera ut sin lyckade fångst så alla kan höra?

Sothönsen har också haft ett gott år. Den kalla våren gjorde att en del tidigt kläckta små ungar försvann men sedan har de övriga växt upp på normalt sätt. Den 20 juli sågs en, troligen omlagd kull med 5 små ungar (25 % av föräldrarnas längd). Den 26 hade ungaras antal minskat till 4

Flock tärnor på Fiskarfjärden 22 juli 2015.

och den 27 juli till 3. Kullen höll mest till utanför min tomt. Den 21 augusti hade de växt till 75 % av föräldrarnas längd. På slutet när de övergick till vegetabilisk föda fortsatte tillväxten långsammare takt enligt mitt tyckande. Denna familj lärde sig också att tigga bröd från badande människor. Den blev nästan helt orädd. I mitten av september var kullen fortfarande kvar. Nu var ungarna lika stora som föräldrarna och kunde bara särskiljas genom bläsens storlek.

Lägger man ihop plus och minus hade fiskgju-separet en bra säsong. Inga störningar från människor – sjön var tom på båtar i juni–juli – vägde upp det dåliga vädret. Gjusarna var uppe och bråkade med alla havsörnar som passerade, örnen har verkligen blivit vanlig! Två gjusungar kom på vingarna och matades fortfarande av hannen i början av september. Frågan är om ungarna inte curlades lite väl mycket. De satt båda två och skrek på mat i boet under mer än en månads tid fast de var flygga. Hur ska de klara sig i vida värden när hannens sträckdrift till slut sätter in? Då blir det att jobba för födan! Alla tre fåglarna försvann dock samtidigt, antingen på eftermiddagen den 5 eller i regnet den 6 september (det föll hos mig 53 mm på ett dygn). På morgonen den 7 var i alla fall alla gjusarna borta. Jag kan inte låta bli att undra om hannen på skröntärnemanér fortsatte att mata ungarna under flytten mot Afrika.

Staren har haft god tillgången på föda under den fuktiga sommaren. Eftersom marken varit blöt de flesta dagar har markinsekter och mask varit lätt tillgängliga. Mina bigarråer har därför fått vara ifred. Lite konstigt att se starflockarna springa och födosöka på gräsmattan under trädet istället för att länsa det på bär!

Den vitkindade gåsen har däremot inte haft något bra år. Bara ett revir kunde konstateras på Fiskarholmen där det tidigare år varit uppåt tio. Är det jakten i Drottningholmsparken som fått denna effekt? Först i slutet av augusti såg jag större flockar med vitkindade gäss – kanske har de flesta av dessa kommit in från skärgården. Däremot är nu grågäsen lika vanlig som kanadagäsen. Som mest besökte 5 par med 15 ungar min gräsmatta – det största antalet hittills.

Jag har länge undrat varför silltruten är lika vanlig som gråtruten på Fiskarfjärden. Ändå häckar enbart gråtrut på Fiskarholmen. Förklaringen är att det faktiskt finns en silltrutkoloni i närområdet, nämligen på Korpberget i Vårby. Där häckar ca 10 par i ett riktigt fågelberg. De kan beskådas från färjan. Både gråtrutar och silltrutar försörjer sig på sommaren genom att i timmar simma omkring på fjärden och snappa småfisk (och insekter?) i vattenbrynet. Tydligt ett normalt näringsfång som jag inte tidigare uppmärksammat.

Sothönsfamiljen på stranden – nu är vi bara fyra.

Tio sothöns syns äta av undervattensvegetation den 15 november.

Gråtruten har nu tagits upp på rödlistan som ”nära hotad”, det betyder att arten minskat med mer än 15 % på tre generationer, det rör sig troligen om ca 20 år. Lite konstigt att höra för en pensionär som levt ett liv i kontakt med denna mycket vanlig fågelart. Men när nu fisket gått ner längs våra kuster samtidigt som sophanteringens blivit mer sluten är det inte konstigt att gråtrutens minskat. Men jag skulle vilja säga att den bara anpassat sig till näringsutbudet. Något verkligt hot mot arten handlar det inte om – bara lite fyrkantiga kriterier till grund för rödlistan.

Den 9 maj 1230 var det dags för en knipkull att lämna en holk på tomten. Honan hade suttit nedanför på gräset och lockat en god stund dessförinnan. Det tog ca 20 minuter innan kullen var ihopsamlad vid sjökanten 30 m bort. Vi räddade minst en unge från skatdöden. Dagen därpå sågs en nykläckt knipkull på sjön. Några uppväxande ungar har sedan inte syns till. Under perioden 10–19 maj föll 50 mm regn. Tufft för nyfödda telningar! En art som häckar betydligt senare är viggan. Den 2 augusti uppenbarade sig en hona med 3 nästan vuxna ungar. Grattis!

Under eftersommaren och hösten har ovanligt mycket svartfågel – alltså kråkor och kajor – hållit till omkring Malmvik och Gällstaö. Plötsligt kunde gräsmattan invaderas av 100 fåglar. I september hände något som jag aldrig varit med om förut. Kråkorna åt upp mina rönnbär, tji fick alla trastar! Men den 22 oktober hände något

ännu märkligare, plötsligt satt det 50 svartfåglar i det enda äppelträdet som bar vinterfrukt i år – *Ribston*. Nu var goda råd dyra, det blev äppelplockning hela kvällen. Äpplena hade inte hunnit ta så stor skada, bara några få var punkterade av vassa kråknäbbar. Den torra hösten utan regn på nästan en månad har nog gjort vanlig kråkföda svårtillgänglig – marken hade blivit för hård att sticka näbben i – då återstod rönnbär och äpplen, tala om anpassning!

Tacka vet jag den gamla goda tiden då den halvtama kråkan *Gusten* höll revir på Rulleudd, då såg jag aldrig en enda kaja på min tomt och bara någon enstaka kråka, som snabbt brukade bli avvisad (se artikel i *Fåglar på Mälaren*, år 2005). Numera är udden degraderad från att var häckrevir för kråka till allmänning för svartfåglar, kråkan har svårt att hitta ett ostört boträd på grund av förtätningen av husbeståndet.

Sothönsen kom igen med besked i november! I sju veckor perioden 3 november till 26 december höll 15–25 sothöns till i fjärden utanför och åt vattenväxter, främst vattenpest och olika natearter. Tillväxten har under sommaren varit riklig och från mer än två meters djup har vattenväxterna nått yta. Viken hade blivit ett fint födosöksområde för sothöns. Den 28–29 december frös fjärden och därefter var sothönsen borta. Liknande sothönsansamlingar har noterats i Menhammarsviken och vid Sötvattenslaboratoriet. Troligen har häckningen efter den kalla inledningen gått bra 2015.

Finkar på Mälaren

Urpo Könnömäki

Gemensamma drag

Finkar är en stor varierad grupp av relativt små tättingar med kraftig, konformad näbb. Stjärten är oftast smal med kluven spets. Flykten är kraftfull, går svagt i bågar. De flesta arterna är goda och flitiga sångare. De har ofta sociala vanor utom under häckningen, flyttar och provianterar i flock. Viktigaste föda är frön, som klyvs eller skalas med den grova näbben, de tar sommartid även insekter (till ungarna) och bygger öppna, korgformade bon som oftast placeras i täta buskar eller träd. Här presenteras sju finkar varav tre är häckfåglar på Mälaren.

Artvis genomgång

Grönfink *Carduelis chloris*.

Längd 14–16 cm. Har rätt grov kropp, huvud och näbb. Näbben blekt skär eller benfärgad. Hopfälld vinge visar gula kanter på handpennor som bildar ett gult stråk, i alla dräkter grönaktig ton på undersidan samt i flykten gult basalt på stjärtsidorna (utöver det gula på handpennorna). – Hanen: gulgrönt bröst, grågrön rygg, gråtonad huvudsida och ljusgrått vingfält. Mycket gult på handpennor och stjärt. – Juvenil: tydligt långdstreckad.

Locklåte är ett snärtigt, kort ”djypp”, ofta upprepat i snabba serier och blir till korta drillar, ”djy-ryp-ryp”. Har även ett ljudligt, uppåtkrökt ”djuitt”. Sången är av två olika slag, dels ett musikaliskt kväkande ”dschryyyuh”, som upprepas med långa pauser, dels en vacker och utdragen sång av kanariefågelstyp som består av drillar och raska tonlöpor av visslande och kvittrande läten, litet som trädpiplärkesång. Ibland vävs den kväkande sångtypen in i den musikaliska sången.

Häcker i skogsbryn, hagmarker och dungar, enbackar och i buskmarker samt i parker och trädgårdar. Allmän även i samhällen och städer. Härdig, och många övervintrar men en del flyt-

Grönfink.

Foto Olle Bernard

Steglits.

tar till V och SV Europa (Tyskland–Frankrike). Alltid vaksam, ibland skygg. Boet i träd, buske eller spaljé. Vanlig häckfågel på Mälaren. Ivrig gäst på fågelmatningar på vintern. Drabbas tyvärr ibland av parasitsjukdomen Gulknopp som ofta leder till döden. En minskning på senare år har förklarats med denna sjukdom. Glädjande är att arten ökat igen på fågelborden vintern 2015.

Steglits *Carduelis carduelis*.

Längd 12–13,5 cm. Omisskännlig med sitt röda ”ansikte”, sitt i övrigt svartvita huvud, den kol-svarta vingen med brett gult vingband (synlig även på sittande fågel) och i flykten tydlig vit övergump samt svart stjärt med vita fläckar. Könen i praktiken lika i fält. Näbb mycket lång och spetsig, benvit. – Juvenil: (fram till kroppsruggningen i

augusti–oktober): Huvudet gråbrunt och diffust streckat, utan röda, vita och svarta teckning.

Locklätet är ett trestavigt, muntert hoppande ”tickelitt” (har gett upphov till det svenska namnet); ibland hörs konverserande, enstaviga ”litt” eller tvåstaviga ”telitt” från provianterande flockar. Från flockar hörs även raspiga ”tscherre”. Sång rätt lågmäld, besläktad med grönsiskans och består av raska drillar, jamanden och kvittrande löpor men känns alltid lätt igen på det invävda locklätet. Häckar i odlad bygd i lövdungar, tallplanteringar och fruktträdgårdar. Ses ofta i familjeflockar efter häckningen. Favoritmaten är frön av tistlar och kardborrar. Många övervintrar i västra Central-europa, men på senare år stannar den också kvar i södra Sverige. Gäst på fågelmatningarna under vintern. Häckar på Mälaren.

Gråsiska *Carduelis flammea*.

Längd 11,5–14 cm. Liten, gråaktig och mörkstreckad med liten, gulaktig finknäbb med mörk näbbrygg, ljusa vingband, svart haklapp, svart tygeltrakt och mörk panna samt röd framhjässa. Ses den bra är enda förväxlingsrisken snösiska. Övergumpen är streckad, men märk att vissa, särskilt gamla hannar har vit eller ljusröd bottenfärg med mycket svaga streck och i fält kan förväxlas med snösiska. Bara adult hane har mycket klarrött på bröstet, i övrigt är kön och åldrar svåra att skilja i fält. – Variation: fåglar i Storbritannien, Centraleuropa och i SV Skandinavien (rasen cabaret) är mindre och mörkare bruntonade än dem i norra Fennoskandia (f. flammea). Cabaret-siskor ses ibland redan på eftersommaren på Mälaren.

Lockläte, ofta i flykten, med nästan ekande, hårda och metalliska, upprepade ”tjätt-tjätt-tjätt”. Vid oro hörs ett något grönfinkslikt, fast spädare

Gråsiska.

och vanligen hesare ”djyih” (nyttjas även som lockläte). Sången består av det metalliska locklätet varvat med torra, surrande ”serrrrr”; framförs mest i bågig, kringdragande sångflykt. Häckar dels i fjällbjörkskog (ned i övre barrskogsbeltet) och mindre ofta i vide på kalfjäll, dels i barrskogsdungar eller lövkratt i öppen terräng, t.ex. strandängar, dyner och hedar (cabaret).

Flyttfågel, som vissa år uppträder invasionsartat, oftast från öster, andra år märks den knappast. Flyttningen når ner till Centraleuropa. Rörlig och rastlös, de täta flockarna under vintern, slår sig sällan till ro längre stunder, och även under häcksången drar fåglarna vida omkring, ofta på hög höjd. Klänger vigt, även uppochned, i björkarnas grenspetsar. Boet i grenklyka. Ofta på fågelmatningar vintertid, då ofta orädd.

Hämpling *Carduelis cannabina*

Längd 12,5–14 cm. Liten, slank och rätt långstjärtad med grå kort näbb. I alla dräkter mörkt kanelbrun rygg och beigevit strupe med otydlig mörk fläckning i mitten. Huvudsida typiskt tecknad med ljus ovan och under ögat och skug-

Hämpling.

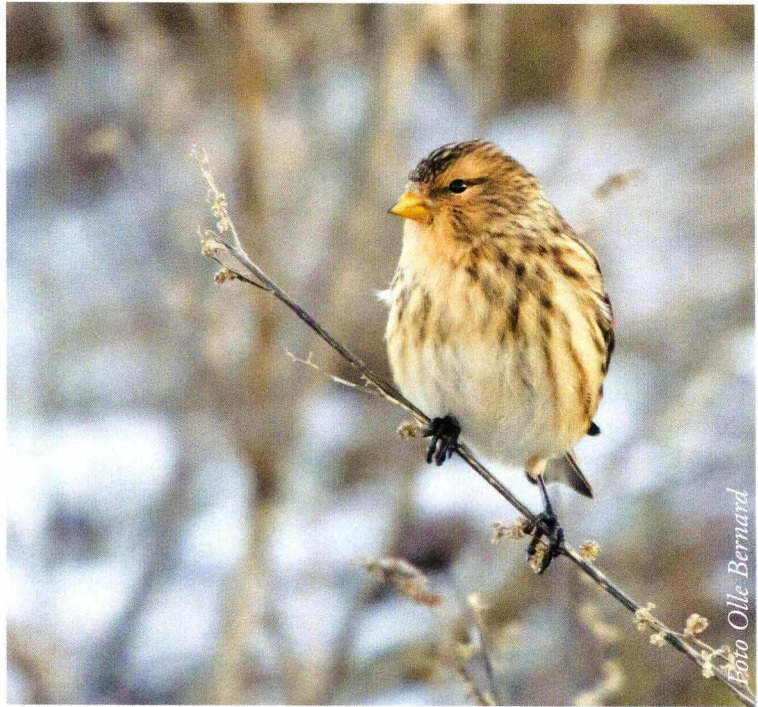
gad kind med ljus mittfläck. Handpennor vitkantade. – Adult hane: Rött i pannan och på bröstet (på hösten brunrött och delvis dolt av ljusa bräm). Enfärgat grå nacke. – Hona och juvenil: saknar rött i dräkten, har brungrå nacke och svagt streckad bröst och streckad hjässa. Juvenil är mer streckad och mindre kanelbrun på ryggen än adult hona. Locklåten i flykten, ett torrt men ändå litet nasalt, studsande ”tigg-itt” eller ”tett-ett-ett”; yttras särskilt intensivt i uppfloget. Sången är en blandning av korta, ”knattriga” stavelser besläktade med locklåtet samt musikaliska, visslande toner. Ibland hörs utdragna strofer framförda i rätt raskt tempo, men oftare går sången

på sparlåga, och stroferna är korta och pauserade. Vanliga element i sången är förutom locklåtet ex. ”piuu”, ”trrrryh” och ”to-ki-jy”. Häckar i odlad bygd i enbackar, i buskage, fruktodlingar, trädgårdar och på buskbevuxna strandhedar. Söker sig till ruderatmarker.

I Sverige april–oktober, alla flyttar mot SV till Frankrike och Spanien. Rastlös och rörlig, flyger ofta upp i hoppande flykt för att snart fälla igen. Paret håller tätt ihop hela sommaren. På Mälavrörna har hämplingen blivit vanligare sedan 1990-talet.

Vinterhämpling *Carduelis flavirostris*

Längd 12,5–14 cm. I storlek och form som en hämpling, men med aningen längre och djupare kluven stjärt, mindre huvud samt litet yvigare, ”lösare” fjäderdräkt. Skiljs från första vinters hämpling på: kraftigare mörkstreckad, nästan alltid tydligt gulbruntonad dräkt; avsaknad av kanelbrun rygg, ingen mörkfläckning på strupmitten; tydligare ljust vingband (beigevita spetsar

Vinterhämpling.

på större täckarna; hanen har dessutom skärt på övergumpen, tydligast på våren, men oftast synligt även i fräsch höstdräkt (saknas hos honan). Näbben är gul (med mörk spets) på vintern, brungrå under häckningen.

Lockar dels med ett rätt kort och hårt ”jätt”, som ligger mellan bergfinkens, gråsiskans och hämplingens flyktlock, och som kan vara rätt svårt att plocka ut i blandat finksträck, dels ett karakteristiskt, utdraget och lätt stigande, bråkande ”tveiht”. Sången är mer lik citronsisikans än hämplingens, snabba drillar, surljud och kvitterande löpor, känns igen på det invävda lågtoniga, knarrande ”trrrrrr”; ofta hörs även ansatser till det bråkande locklåtet i sången.

Häckar på kustnära, karga hedder, flyttar i oktober–november, främst till kuster längs södra Östersjön och Nordsjön, är åter i mars–april. Söker ofta föda på soptippar och fält med rikligt med vinterståndare, och kan då ses i stora, täta flockar på hundratals fåglar. Rastlös och rörlig, men inte skygg.

Foto Olle Bernard

Grönsiska.

Grönsiska *Carduelis spinus*

Längd 11–12,5 cm. Liten och nätt med rätt litet huvud och kort stjärt. Känns igen på mörk vinge med kontrasterande gul eller gulvit teckning samt på gula stjärtsidor basalt (å la grönfink); har vidare kraftigt längdstreckade nedre kroppssidor. – Hanen (från sept.): hjassa och haklapp svarta (i fräsch dräkt delvis dolt av ljusgrå bräm), ögonbryn, bröst och övergump jämnt gröngula. – Honan: hjassa grågrön, bröst och övergump gulgrönvita och diffust längdstreckade. – juvenil : Bruntonad rygg. Huvud rätt ljust, mörkstrekat.

Lockar med två besläktade, tvåstaviga visslande läten med karakteristisk klang, det ena fallande, det andra stigande, ”tilö” och ”tluih”; de två blandas fritt av överflygande sällskap. Vidare hörs ett dämpat, knattrigt småläte, ”tete”. Sången är en flödande ramsa av kvittrande och drillande toner

och ansatser till härmningar (vissa är mäterliga härmare), då och då avbruten av en utdragen kiknande ton.

Häcker i barr- och blandskog, helst i högstammig granskog med boet högt i en gran. Vill helst ha tillgång till al och björk för födan. I Sverige mars/april–oktober, SV-flyttare, övervintrar i centrala och SV Europa, både till England och ner till Medelhavet, milda år även i södra Sverige. Ses på vintern ofta i stora flockar. Rörlig, drar vida omkring, även under häckningen. Rätt oskygg. Gästar gärna fågelmatningar.

Referenser

- Mullarny, K., Svensson, L. & Zetterström D. 2009. Fågelguiden. Vicenza.
Jonsson, L., 1992. Fåglar i Europa. Wahlström & Widstrand.

Vadare i Svartsjö dämme efter markbearbetningen

Kjell Häggvik

Vadarna har funnit en bra rastlokal på den markbearbetade ytan söder om utsiktsplattformen vid Svartsjö dämme. Nedan redovisas hur vadarpopulationen svarat på denna markberedning med vad vi observerat under 2015. Vadarnas uppträdande men också skådarbesöken har varit de talrikaste på många år.

Vadaråret 2015 vid Svartsjöviken

Förra hösten markbearbetades södra delen av Svartsjö dämme och stranden av Svartsjöviken söder om tornet för att få bort högvuxen vegeta- tion i de delar nötkreaturen inte vill gå ut och äta. Resultatet i Dämmet blev både bra och dåligt.

Svartsjö dämme med vallar (ljusgrön linje). Hösten 2014 markbearbetade partier har fått avvikande blå färg. Utsiktsplattformen markerad med stjärna. (Bild från Google.)

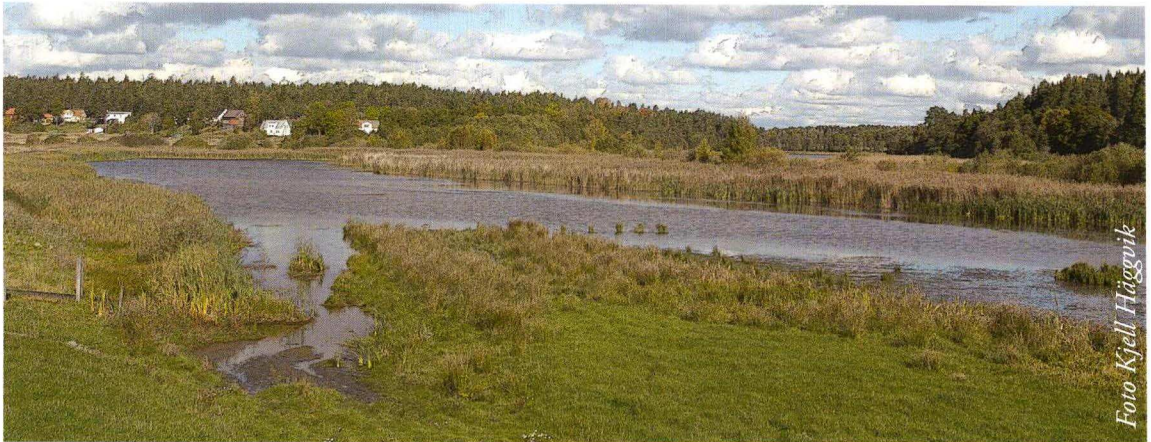
Tack vare den regniga sommaren har Mälaren och därmed Dämmet periodvis haft högre vattenstånd än normalt. Markbearbetning fick därför till följd att området närmast norr om Svartsjövägen fick mindre vegetation och därmed fler besök av vadare. I övriga Dämmet syns inget spår av maskinens arbete efter sommaren. Vegetationen har kommit tillbaka helt och hållet. På en stor del av ytan växer ett kompakt bestånd av kaveldun som indikerar rik tillgång på näring. Den stora vadarförekomsten har glatt alla ornitologer, men åtgärden har varit relativt dyr i förhållande till effekten. På senhösten 2015 gick ett 25-tal ungdjur av rasen Hereford i området, tyvärr dock bara på de delar som är fast mark. Dessa djur är för stora och tunga för att vada ut och beta i de sankta delarna av området.

För 2015 års resultat av fågelobservationer gav bearbetningen dock oss ett gott resultat med fler arter och individer än tidigare.

Södra området i Svartsjö dämme som, i artportalen benämnd Svartsjö mad, skådas bäst från en vall som går mellan maden och vägen, norr om vassen. Vadarna vistas normalt över hela ytan. Dock är det mycket svårt att komma ut på brinken utan att fåglarna flyger en bit bort. Därför ses ofta vadarna en bit bort i gräset. Om man går till maden från Svartsjö slott måste man passera en smal bro över Svartsjö kanal innan man kommer till en grind i vassbältet.

Södra delen av Svartsjö dämma i oktober. Vyn är från vägen söder om maden.

Svartsjö dämma från fågeltornet i oktober. Vadarna vistas huvudsakligen i vattenlinjen närmast tornet. Tidigare, på året innan växtligheten skjutit fart är en större yta mellan gräset och vattnet lämplig för dem.

Vadarpopulationen 2015

Analysen som redovisas nedan bygger på data från Artportalen. Fokus är på antal arter, individer och historik under året såväl som jämförelse med tidigare år. För att undvika att fåglarna dubbelräknas så har maxantalet av en art för en tidperiod utnyttjats, t.ex. per vecka. Genom att använda vecka som period så undviks variationen mellan helg och vardag.

Vanligaste vadararterna under 2015 framgår av figur 1. År 2011 var det 218 aktiva observatörer som besökte Svartsjö dämma (figur 2). De flesta av dessa var mest intresserade av stäppvipan som då var på besök. 173 av dessa besökare har bara rapporterat denna enda gång. Vi kan därför no-

tera att vi har en fortsatt uppgång av antalet arter samtidigt som en vikande trend av färre besökare vänts till det största antal observatörer sedan 2011.

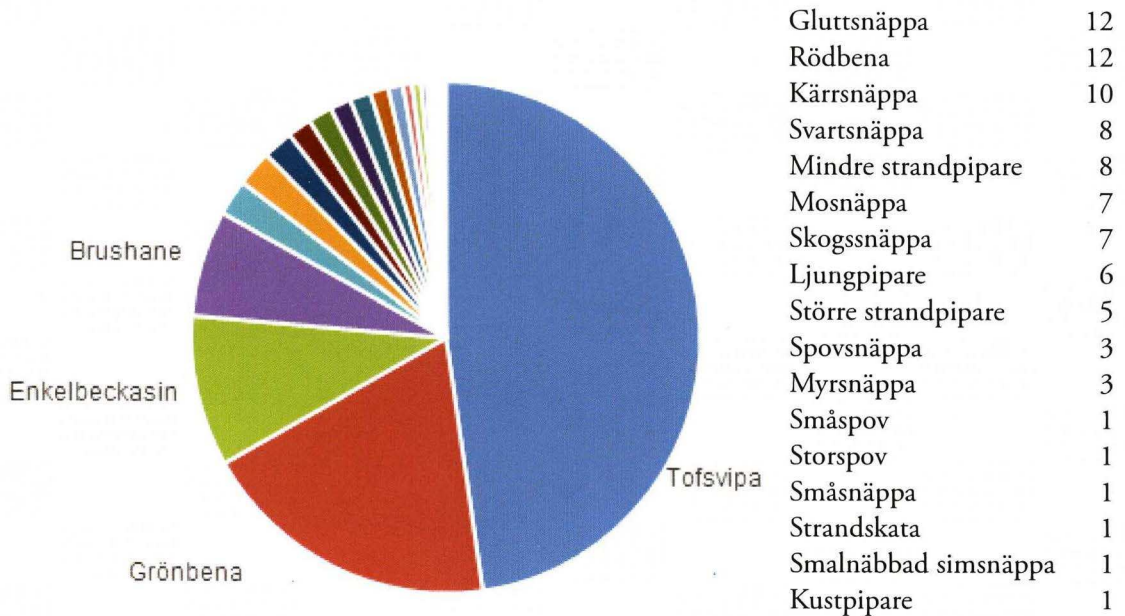
Myrsnäppan är en sådan spännande vadarart som för en medelvan ornitolog kräver att fågelguiden är tillhanda alternativt att medobservatören är duktig. Ett fotografi att studera i efterhand hjälper till.

För egen del cirkulerade alla osäkra frågor i huvudet. Många känner säkert igen sig:

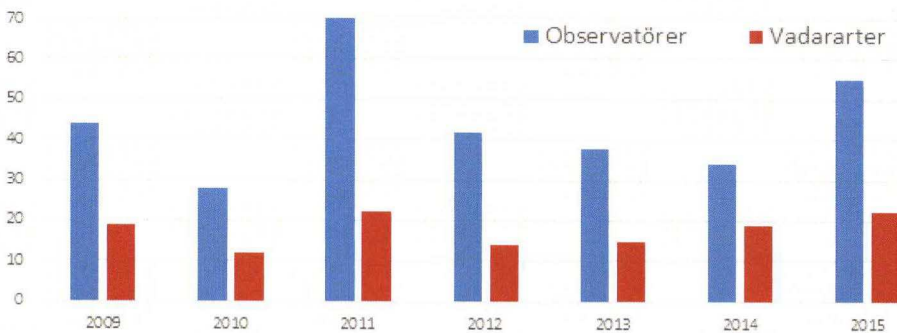
Ja men, är det inte den? Har den band på huvudet? Blädder, blädder!

Hur ser bröstet ut? Vart tog den vägen? Vilken färg på benen?

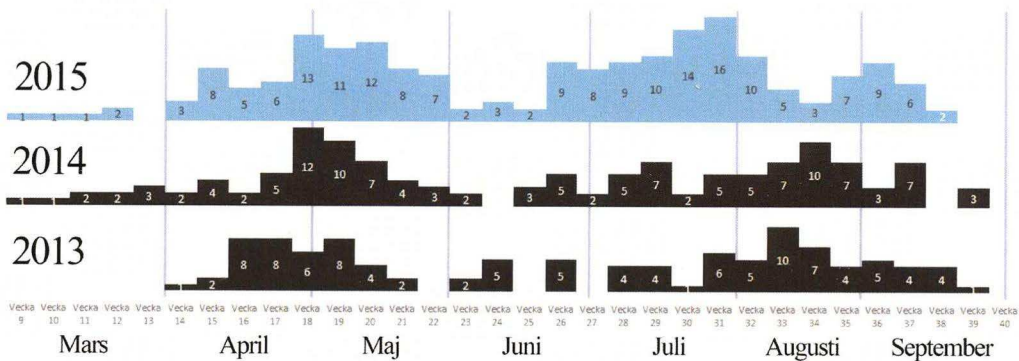

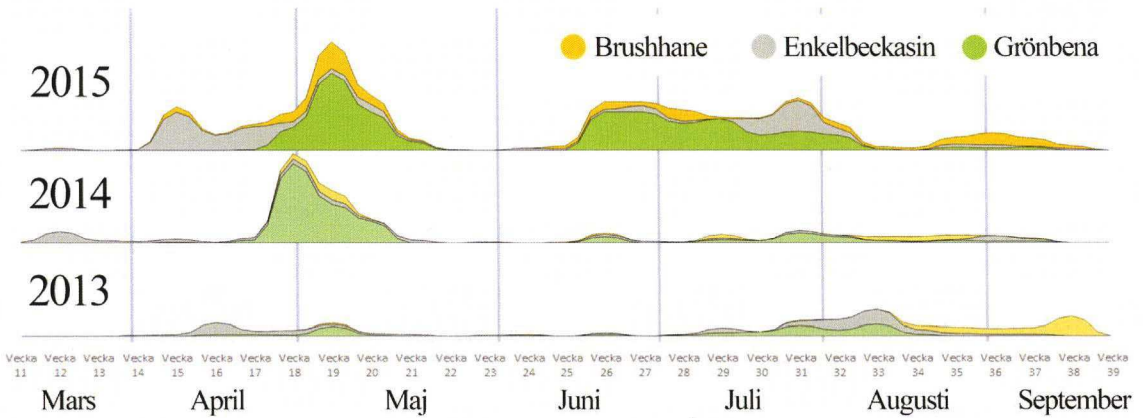
Figur 1. Mer än 80 % av antalet fåglar under året var antingen tofsvipa (maximum var 250 st), grönbena (100 st), enkelbeckasin (50 st) och brushane (35 st). Antal för övriga arter redovisas också i rutan intill.

Figur 2 Antal observatörer och antal arter vadare vid Svartsjö dämme

Antal vadararter per vecka från mars till september. Åren 2009–2012 är liknande som åren 2013–2014.

Antal individer av de vanligaste vadarna förutom tofsvipa från mars till september. 2009–2012 liknar 2013–2014.

Med reservation för icke regelbunden rapportering, eventuell väderpåverkan samt ett ökat antal rapportörer så kan följande utläsas av diagrammet. Under 2015 har vadare rapporterats under hela säsongen utan avbrott till skillnad från tidigare år. Det ger intäkt för slutsatsen att Dämnet och maden under året varit en starkare vadarmagnet än tidigare.

Antalet arter har generellt sett varit högre än tidigare år under säsongen.

- Man kan se hur vår- respektive höststräcket varierat i historiken.

Tofsvipan är en vadare som rastar både på åkermark och i madområdet. Eftersom Artportalen inte rimligtvis åtskiljer dessa områden för Svartsjö dämme är tofsvipan exkluderad i ovanstående illustration. För de tre i övrigt talrikaste vadarna är analysen baserad på max antal rapporterade individer per vecka för de senaste 7 åren. Med reservation liknande tidigare så ger även antalsanalysen stöd för att tillgången på vadare 2015 varit mest omfattande i tid och volym.

Slutord

Totalt har 34 arter av vadare blivit funna på Ekerö. Under 2015 har det observerats 27 arter.

Arter som inte återkommit i år är Dammsnäppa, Fjällpipare, Kustsnäppa, Roskarl, Skärfläcka, Stäppvipa och Tuvsnäppa.

Förutom nämnda arter för Svartsjö har 5 arter till observerats på Ekerö under 2015. Det är Dubbelbeckasin (Svartsjöviken), Dvärgbeckasin (Svartsjöviken), Morkulla (flera platser dock inte liknande Dämnet), Myrspov (sträckande) och Rödspov (Svartsjöviken).

Arter som observerats i våra grannlandskap är Sandlöpare, Skärnsnäppa, Stytlöpare, Större beckasinsnäppa och Tereksnäppa. En del av dessa skulle kunna ses på Mälaren. Se även tidigare artiklar i årsskriften.

2015 var ett bra år för vadarskådare. Vad väntar oss 2016?

Referenser

Artportalen. <https://www.artportalen.se/>

Fåglar på Mälaren åren 2000–2014.

Svensson, L., Mullarney, K. & Zetterström, D. 2009. Fågelguiden. Trento.

Foto Kjell Häggvik

Den vackra svartsnäppan.

Två av våra vanligaste vadararter samsas i Svartsjö.

Foto Kjell Häggvik

Foto Kjell Häggvik

Grönbenan med myrsnäppan till höger.

Häckfågelinventeringar i Svartsjö 2015

Urpo Könnömäki

I Svartsjövikens har nu de häckande våtmarksfågellarna inventerats under sexton år, 2000–2015. Sammanlagt 57 revir av 12 olika arter har noterats 2015. I Svartsjö dämmen som ligger alldeles intill har inventeringar gjorts i elva år, 2005–2015. Resultatet är något bättre än fjolårets, troligen beroende på markbearbetningen hösten 2014 som innebar en utlösning av bunden näring. För övriga fågeliakttagelser hänvisas till "Observationer i Ekerö kommun 2015", sidan 20.

Svartsjövikens

Som en aktivitet i arbetet med "Projekt Svartsjövikens", vilket bl.a. innefattar restaurering av våtmarksbeten vid Svartsjövikens, startade fågelinventering av Svartsjövikens år 2000. Här ska inventeringsresultaten för det sextonde året 2015 redovisas.

Fältarbetet har i huvudsak utförts av författaren. Under perioden april – maj 2015 gjordes 5 besök. Som huvudmetod räknas antalet par som bedömdes hävda revir, men iakttagna bon och ungpullar kompletterar observationerna. En svårighet ligger i att skilja rastande fåglar från revirhävdande par. Vidare kan det vara mycket svårt att separera häckande par från yngre fåglar som finns i området men inte häckar, detta gäller främst gässen.

Häckfågelinventeringen har kompletterats med iakttagelser som rapporterats på *Artportalen*. Inventeringsresultatet framgår av tabell 1. De osäkerhetssiffror som anges i det följande är subjektiva bedömningar. Här följer kommentarer per art.

Skäggdoppning Ett par häckade. En unge noterades.

Knölsvan Ett par hävdade revir. Inga ungar sågs.

Grågås Nästan omöjligt att lokalisera bon, då dessa läggs dolt i vassen och häckningen startar mycket tidigt. Tre par med ungar kunde iakttas i viken. De flyttade sedan till Dämmet.

Kanadagås Normal förekomst. Osäkerheten är ca ± 2 par.

Gräsand Arten noterades i samma omfattning än under 2014. Antalet redovisade par har en osäkerhet på ca ± 3 par. Ungarna har förflyttats till Dämmet.

Snatterand Enstaka fåglar syntes i viken.

Skedand Enstaka fåglar syntes i viken.

Årta Inga fåglar syntes i viken i år.

Knipa Hur många par som verkligen häckar är osäkert. Noterat antal par (5) har en osäkerhet på ca ± 1 . Ungar sågs i Dämmet.

Storskrake Svårt att veta hur många storskrakar som häckar. Tre honor sågs med ungar.

Vattenrall Hördes vid dikesmyningarna på östra och västra sidan.

Sothöna Den vanligaste vattenfågeln. Antalet par (7) har en osäkerhet på ca ± 2 .

Tofsvipa Uppskattningsvis 9 par höll till främst på mader och omgivande betesmark. I vilken utsträckning de häckade är osäkert.

Rödbena Fåglar fanns tidvis i sydöstra delen av viken. Ingen konstaterad häckning.

Enkelbeckasin En mycket svårinventerad art som trivs bäst i lite mer högväxt madvegetation.

Brun kärrhök Ett par höll till i området. Ungfåglar sågs.

Gulärta Uppskattningsvis fyra par fanns på sydöstra sidan.

Ängspiålräka Något mindre än i fjol.

Buskskvätta Något mindre än i fjol.

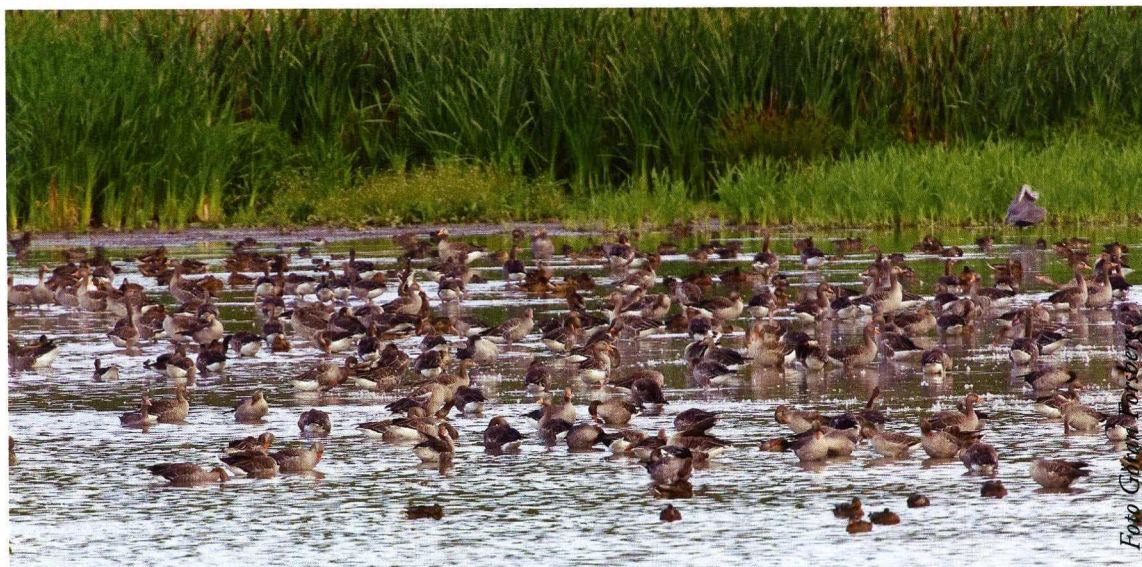
Övriga inte inventerade mindre tättingar Vanligast i vass- och buskmarkerna har sävsparven varit, följd av sävsångaren. Rörsångaren förekom mera sparsamt. Skäggmes hördes på hösten.

Tabell 1 Antal par eller revir av fågelarter knutna till Svartsjöviken 2008–2015.

Arter	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Kommentarer 2015
Skäggdopping	1	1	1	1	1	1	1	1	En unge noterades
Knölsvan	1	1	1	1	1	1	1	1	Inga ungar sågs
Grågås	3	4	3	3	3	3	3	3	Tre par med ungar
Kanadagås	6	5	5	4	6	6	5	5	Ungar sågs
Rördrom	0	0	0	0	0	0	1	1	Hördes
Gräsand	9	10	9	10	10	9	9	9	Ungar sågs
Kricka	0	0	0	0	0	0	0	0	Enstaka fåglar
Snatterand	1	0	1	0	0	0	0	0	Enstaka fåglar
Skedand	1	0	0	0	0	0	0	0	Enstaka fåglar
Knipa	3	3	4	4	5	5	5	5	5 par med ungar
Storskrake	2	3	3	4	4	3	3	4	3 par med ungar
Vattenrall	3	3	3	3	3	3	0	2	Inga ungar sågs
Sothöna	13	13	12	11	10	8	8	7	Ungar sågs
Tofsvipa	10	10	10	10	10	9	8	9	Ungar sågs
Rödbena	0	0	1	0	1	0	0	0	Enstaka fåglar sågs
Enkelbeckasin	8	8	7	7	6	7	8	10	Svårinventerad
Summa	61	61	60	58	60	55	52	57	
Övriga arter									
Brun kärrhök	1	1	1	1	1	1	1	1	
Gulärta	7	6	6	6	5	5	5	4	
Ängspiplärka	8	7	7	7	8	8	7	8	
Buskskvätta	6	8	8	8	8	7	6	7	
Gräshoppsång	0	0	0	0	0	0	0	0	
Sävsångare	ca 10	ca 10	ca 10	ca 10	ca 10	ca 10	ca 10	ca 10	
Rörsångare	ca 4	ca 4	ca 4	ca 4	ca 4	ca 4	ca 4	ca 4	
Skägges	ca 2	ca 2	ca 2	ca 2	0	0	0	0	
Sävspurv	ca 20	ca 20	ca 20	ca 20	ca 20	ca 20	ca 20	ca 20	

Svårinventerade arter är vigg, knipa och storskrake, som förekommer rastande på vårsträcket i betydligt större antal än vad som sedan går till häckning. Någon konstaterad häckning av vigg har inte noterats. Svartsjö däme har blivit en

konkurrerande uppehållsplats för våtmarksfåg-larna i området. Många nykläckta ungpullar har vandrat över till Dämet där födotillgången varit betydligt bättre än bland konkurrerande fiskar i viken.

Ibland var det trångt i Dämnet när grågässen vilade middag.

Svartsjö dämme

Hösten 2014 markbearbetades den del av Dämnet som ligger mellan utsiktsplattformen och Svartsjövägen. Vattnet i Mälaren har därefter varit relativt högt under 2015. Bearbetningen som skedde genom kriminalvårdsanstaltens försorg för att förbättra betestrycket, fick därför god effekt i den djupaste delen närmast vägen. Traktorkörningen innebar en utlösning av näring bunden i främst vegetation till vattnet och det stimulerade produktion av olika smådjur lämpliga som fågelböda. Skrattmåshäckningen och häckningen av årta (se nedan) var troligen ett resultat av bättre näringsförhållanden i Dämnet 2015.

Fortfarande gäller annars att till Dämnet söker sig många ungpullar av kanadagås, knipa, sothöna och gräsand från den närliggande fiskrika Svartsjövikens. Vid midsommartid hade vegetationen tagit över en del av vattenytorna i Dämnet. Det fanns fortfarande gott om fåglar, vilka dock var svårsedda utom närmast vägen (se artikeln om vadare på sidan 11). Betestrycket på fastare mark har varit bra. Betesdjuren har släppts ut tidigare på försommaren och fått beta så sent som möjligt på hösten. Även om bete har etablerats kommer

en viss vinterslätter att behöva utföras. Det skedde senast 2013.

Vid häckfågelinventeringen 2015 av Svartsjö Dämme har använts samma metodik som i Svartsjövikens. I tabell 2 redovisas resultatet.

Här följer kommentarer per art.

Knölsvan Ett par med 7 ungar.

Grågås Åtta par fick ungar, ca 110 ungar kunde konstateras. Ca 70 individer som översomrade.

Kanadagås Som mest tre par med ungar sågs. De stannade relativt kort tid i Dämnet. När ungarna blivit större rörde de sig troligen ut i Mälaren.

Gräsand Som mest räknades fyra kullar. De växte bra och en stor del av ungarna blev troligen flygfärdiga. De flesta kullarna härstammade sannolikt från Svartsjövikens.

Snatterand Tre kullar 20 ungar konstaterades.

Skedand Enstaka fåglar uppehöll sig i Dämnet. Ingen häckning kunde konstateras.

Bläsand Några par har uppehållit sig i området på våren – sommaren men det är troligen yngre, inte häckande par.

Kricka Som mest höll ca 200 till på det ny restaurerade området. Svårt att skilja revirhävande från

yngre inte häckande men översomrande fåglar.
Årta Ett par häckade första gången i dämmet. 8 ungar sågs.
Knipa Fem kullar kunde räknas in, säkerligen kom de flesta från häckningar i Svartsjö slottspark.
Brunand Häckade med säkert för andra gången. En unge sågs.
Sothöna Häckade i Dämmet med fem par. Någon invandring av sothönspar från Svartsjöviken kunde inte märkas. Troligen är sothönsen mycket revirbundna.
Tofsvipa Uppskattningsvis sex par etablerade

sig i dämmet. Bon och ungar noterades för fyra par. Möjligen kan någon kull ha tillkommit från åkermarken genom invandring.
Rödbena Ingen häckning.
Enkelbeckasin Svårinventerad. Fem par markerade revir.
Mindre strandpipare Ingen häckning. Enstaka fåglar sågs.
Skrattmås Ett par häckade i södra delen. Det är första gången sedan restaureringen 2004.
Smådopping Ett par häckade troligen.
Rörhöna Ett par häckade troligen.

Tabell 2. Antal par eller revir av fågelarter knutna till Svartsjö dämmet 2007–2015.

Arter	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Kommentarer 2015
Knölsvan	0	0	0	0	0	0	2	1	Sju ungar
Grågås	8	8	8	6	7	7	5	8	Ca 110 ungar räknades
Kanadagås	5	5	4	4	4	3	3	3	Ungar sågs
Gräsand	8	8	8	7	6	5	5	4	Fyra par med ungar
Kricka	0	1	0	0	0	0	0	3	Tre par med ungar
Skedand	2	3	2	2	1	1	0	0	Enstaka fåglar
Brunand	1	0	0	1	0	0	1	0	Största flocken, ca 200 ex
Snatteband	3	4	1	1	2	2	0	1	Ett par sågs med 8 ungar
Årta	0	2	1	0	0	0	0	1	En unge sågs
Knipa	7	7	7	6	6	6	6	5	Kullar, häckning i parken
Sothöna	8	8	7	6	6	5	5	5	Fem par med ungar
Tofsvipa	7	7	6	6	6	5	6	6	Sex par med ungar
Dammsnäppa	0	0	0	0	0	0	0	0	Ingen observation
Rödbena	1	1	0	1	1	0	0	0	Enstaka fåglar sågs
Enkelbeckasin	3	3	4	4	4	4	5	5	Svårinventerad
M. strandpipare	1	1	1	1	0	0	0	0	Enstaka fåglar
Vattenrall	2	2	2	2	2	2	2	2	Trolig häckning
Fiskmås	1	1	1	1	1	1	1	1	Ett bo på elstolpe
Skrattmås	0	0	0	0	0	0	0	1	En unge noterades
Smådopping	0	0	0	0	0	0	0	1	Trolig häckning
Rörhöna	0	0	0	0	0	0	0	1	Trolig häckning
Summa	57	61	52	48	46	41	41	47	

Observationer i Ekerö kommun 2015

Linus Brobacke & Christian Lagström

För sextonde gången redovisas här fågelobservationer i Ekerö kommun. Under året observerades två nya arter i kommunen; mindre skrikörn och tajgasångare. Vid utgången av 2015 var totalt 261 arter sedda i kommunen. Under året sågs 196 arter, vilket är två fler än ifjol.

I år är det 16 år sedan den första redovisningen av fågelobservationer i Ekerö kommun genomfördes i först numret av tidsskriften Fåglar på Mälaren. Att följa observationerna som gjorts inom kommunen via rapporteringsverktyget Artportalen är en spännande uppgift och vi rekommenderar våra medlemmar att själva utforska systemets möjligheter som verktyg inför en stundande excursion eller för att helt enkelt få veta mer om historien kring fågellivet på öarna. Det finns mycket att upptäcka!

Men även om det finns mycket att upptäcka så kom ihåg att fågelskådningen hade mindre omfattning under tidigare decennier och förutom detta har ganska få personer lagt in sina gamla obsar på Artportalen.

Underlaget för denna redovisning kommer alltså från Artportalen. Stockholms Ornitologiska Förenings rapportmall har i stort sett följts. Känsliga arter döljs i systemet och vissa arter är inte granskade av Rk och Rrk.

Vårvintern 2015 var mild och isen på sjöarna var dålig. Våren och försommaren blev osedvanligt kall och regnig. Många småfågelhäckningar misslyckades på grund av det kyliga vädret. Först i juli blev det något varmare. Riktigt sommarväder var det bara i några perioder av augusti. Hösten blev i september mycket torr och följdes av en mild senhöst och förvinter. Vid årsskiftet var Mälaren fortfarande öppen och något snötäcke hade inte lagt sig över markerna. Nyis lade sig dock tillfälligt den 29 december.

Förutom de omnämnda arterna mindre skrikörn och tajgasångare har följande mer ovanliga

arter noterats 2015: rödglada, ängshök, stäpphök, myrsnäppa och hökuggla.

Knölsvan *Cygnus olor*

Största antal uppgick till 96 ex födosökande i Menhammarsviken 30.12 (Gigi Sahlstrand).

Sångsvan *Cygnus cygnus*

Största antal rastande uppgick till 64 ex, Svartsjövikens den 27.3 (Jan Wernerman). Största antal sträckande uppgick till 100 ex i mindre grupper (största gruppen om 39 ex), Klippans väg, Väntholmsviken 15.12 (Gigi Sahlstrand). En konstaterad häckning rapporterad från Bonadammen, Munsö den 8.6 (Kjell Häggvik m.fl.).

Tundrasvan (Mindre sångsvan) *Cygnus columbianus*

En säker rapport från kommunen under året sågs mellan 23.3 och 28.3 rastande vid Svartsjövikens (Sven-Erik Schultzberg, Urpo Könnömäki m.fl.).

Bläsgås *Anser albifrons*

Under året enbart vårobservationer mellan 7.3 och 14.4 med som mest 7 ex. Observationerna gjordes på flera olika platser men det var med stor sannolikhet samma fåglar som rörde sig mellan olika lokaler under de två månaderna. Sågs bl.a. vid Kyrkpölen, Väderstationen Adelsö och Svartsjövikens (Kjell Häggvik, Glenn Cornland, Rune Jonsson m.fl.).

Sädgås *Anser fabalis*

Flera vårobservationer med mindre flockar inom

kommunen mellan 1.3 och 21.4. Största antalet 21.4 om 30 ex förbiflygande Lambarudd (Ulf Nilsson). Höstobservationerna inleddes 1.10 med 2 ex rastande Bonadammen (Bertil & Ulla Dolk). 18.10 sågs som mest 50 ex förbiflygande Mastområdet (Staffan Wolter m.fl.).

Grågås *Anser anser*

Största antal 770 ex rastande Fågeltornet, Svartsjövikens 20.9 (Glenn Cornland m.fl.)

Innrapporterade häckningar med pull: 60 pull Svartsjö däme 10.5 (Jan Wernerman, Urpo Könnömäki), 10 pull Adelsö kyrka 30.4 (Björn Lindblad), 5 pull födosökande Malmviks strandängar 14.5 (Jan Wernerman), 15 pull Gällstaö 17.5 (Jan Sondell), 110 pull Kyrkpölen 26.5 (Jan Wernerman), 5 pull Älvnäs vik, Tranholmen 4.6 (Per Lönnborg), 10 pull Eldgarnsö 25.5 (Niklas Westermark m.fl.).

Kanadagås *Branta canadensis*

Största flocken om 550 ex rastade vid Bonadammen 1.10 (Bertil & Ulla Dolk).

Vitkindad gås *Branta leucopsis*

1150 ex rastade som mest vid Drottningholm 25.10 (Per Thyberg). Endast 10 pull sågs i kommunen vilket får ses som en låg siffra för året, Drottningholmsparken 25.6 (Niklas Westermark, William Sjöberg). På Fiskarholmen i Fiskarfjärden fanns bara ett revir jämfört med 5–10 tidigare år (Jan Sondell).

Gravand *Tadorna tadorna*

1 ex rastade Kyrkpölen 7.4 till 12.4 (Björn Lindblad, Kjell Häggvik m.fl.).

Snatterand *Anas strepera*

I år fyra rapporterade häckningar där 4 pull sågs i Kyrkpölen 18.7 (Glenn Cornland), tre kullar om

totalt 20 pull i Svartsjö däme 30.7 (Ari Määttä, Niklas Westermark m.fl.). Övriga observationer: som mest 40 ex Svartsjö Dämme 7.9 (Rune Jonsson).

Stjärtand *Anas strepera*

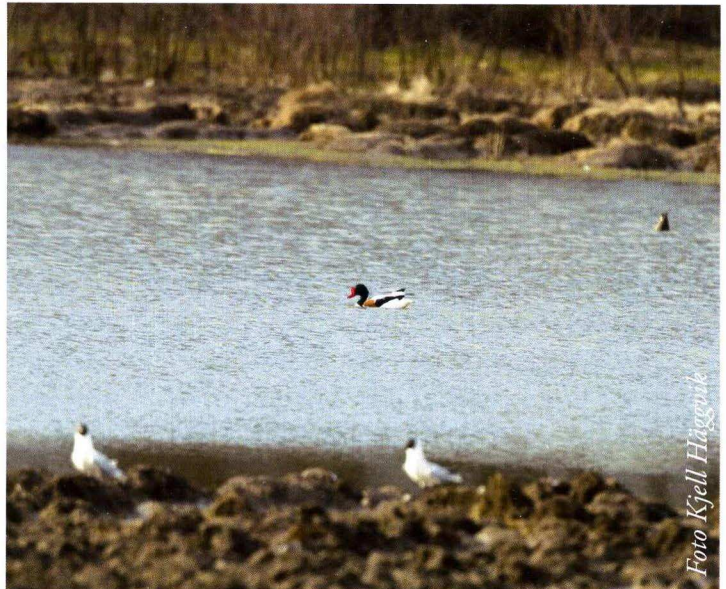
Under året gjordes en observation av 4 ex födosökande i Svartsjö däme 31.7 (Sven-Erik Schultzberg).

Skedand *Anas clypeata*

Som mest sågs 8 ex i Svartsjö däme 19.7 (Glenn Cornland) och 7.9 (Kjell Kroon, Carina Häger). Inga noterade häckningar, men 28.7 och 16.8 sågs 2 ex 1K i lämplig häckbiotop i Svartsjö däme (Jan Wernerman).

Bläsand *Anas penelope*

Inga konstaterade häckningar. *Större ansamlingar:* 70 ex Menhammarsviken 18.10 (Jan Wernerman), 35 ex 15.11 (Jan Wernerman), 30 ex rastande Svartsjömaden 11–10 (Kjell Croon, Carina Häger).

Gravanden i Kyrkpölen i april.

Foto Kjell Häggvik

Kricka *Anas crecca*

Stora antal under våren med en maxnotering om 200 ex i Svartsjö däme 11.4 (Rune Jonsson). Under hösten sågs en del större ansamlingar med 77 ex i Svartsjö däme 5.9 (Oskar Wändell) och 26 ex KyrkpoLEN 5.9 (Hasse Andersson).

Årta *Anas querquedula*

2 individer syntes från april månad i Svartsjö däme. En kull med från början 8 pull sågs i Svartsjö däme den 24.6 och den 16.7 sågs 7 relativt stora pull tillsammans med en adult fågel (Glenn Cornland).

Brunand *Aythya ferina*

En häckning rapporterad med 1 pull Svartsjö däme 11.7 (Bertil & Ulla Dolk). Flera par observerade i häcktid i lämplig biotop bl.a. 26 ex i Bonadammen 27.5 (Urpo Könnömäki), 6 ex i Svartsjö däme 9.5 (Rune Jonsson m.fl.) samt 6 ex 1.5 i Ölsta tegeldamm (Gigi Sahlstrand, Göran Forsberg).

Bergand *Aythya marila*

Ett fynd rapporterat om 1 ex rastande vid Fågeltornet, Svartsjövik 3.4 och 4.4 (Barbro Flermoen, Gigi Sahlstrand m.fl.). 3 ex sågs rastande 12.9 vid Eriksten Skärvik, Jungfrusundsåsen (S Schröder).

Sjöorre *Melanitta nigra*

5 ex förbiflygande 23.5 KyrkpoLEN, ute på Björkfjärden (Hasse Andersson).

Svärta *Melanitta fusca*

1 ex 2K+ sågs 11.9 på Fiskarfjärden (Glenn Cornland, Kjell Häggvik, Per Lönnborg).

Salskrake *Mergellus albellus*

Rapporter om observationer finns mellan januari och april samt september till december. Som mest 50 ex i Menhammarsviken 15.3 (Urpo Könnömäki, Jan Wernerman, Mats Andersson), 12 ex Svartsjövik 3.4 (Gigi Sahlstrand), 17

ex KyrkpoLEN, viken utanför (Hasse Andersson, Birgit Svensson).

Storskrake *Mergus merganser*

Två större flockar noterades för året. 400 ex födosökande 30.1 i Väntholmsviken (Gigi Sahlstrand) samt 250 ex födosökande 1.2 i farleden utanför Grankulla Gård (Christian Lagström).

Småskrake *Mergus serrator*

Sju rapporter för året. Tre av rapporterna innehåller 2 ex observerade den 26.4 på Adelsö (Jan Wernerman), 2.5 Hovgårdsfjärden (Bertil & Ulla Dolk) samt 3.5 KyrkpoLEN (Hasse Andersson).

Vaktel *Coturnix coturnix*

1 ex Mastområdet 26.5 (Fredrik Thernlund m.fl.), 1 ex Skytteholms golfbana 27.5 (Glenn Cornland m.fl.), 2 ex Husby-Munsö 29.5 (Mats Andersson), 1 ex Färentuna kyrka 7.6 (Ulf Elman), 2 ex Skarnholmens ängar 12.6 (Staffan Wolter m.fl.), 1 ex Nyponvägen 17.6 (Urpo Könnömäki), 1 ex Torslunda 25.6 (Glenn Cornland).

Kornknarr *Crex crex*

1 ex Översilningsområdet i Svartsjövik 20.5 (Gigi Sahlstrand).

Storlom *Gavia arctica*

Inga konstaterade häckningar, men observationer i mars, april och september. 1 ex sågs rastande Sättra naturreservat 28.3 (Glenn Cornland), 1 ex födosökande Prästvik 5.4 (Sven-Erik Schultzberg), 1 ex 27.4 i Väntholmsviken (Gigi Sahlstrand) samt 1 ex som ropade 5.9 KyrkpoLEN, viken utanför (Hasse Andersson).

Svarthakedopping *Podiceps auritus*

1 ex sågs i KyrkpoLEN 26.4 (Urpo Könnömäki). Konstaterad häckning i Torslunda dagvattendamm där 1 pull sågs från 8.7 (Glenn Cornland). I övrigt par observerade i häcktid i lämplig biotop från Ölsta tegeldamm och Bonadammen. 1 ex sågs även i Svartsjö däme 26.8 (Bertil & Ulla Dolk).

Smådopping i Bonadammen.

Smådopping *Tachybaptus ruficollis*

Minst 2 ex sågs vid ett flertal tillfällen i Svartsjödämme under perioden juli till september (Håkan Markstedt m.fl.). 2 ex Ölsta tegeldamm 16.4 till 27.4 (Glenn Cornland m.fl.). 6 ex sågs som mest i Bonadammen 30.8 (Jan Wernerman). Även rastande 1 ex Väntholmsviken 15.6 (Gigi Sahlstrand) samt 1 ex Torslunda Dagvattendamm 10.3 (Glenn Cornland).

Storskarv *Phalacrocorax carbo*

Som mest sågs 78 ex födosökande i viken utanför Kyrkpölen, 19.6 (Hasse Andersson).

Ägretthäger *Casmerodius albus*

1 ex Svartsjöviken 25.6–26.6 (Janne Björk m.fl.).

Rördrom *Botaurus stellaris*

Ca 6–7 fåglar har hörts tuta under året från Menhammarsviken, Eldgarnsö, Svartsjöviken, Torslunda, Väntholmen, Sandviken samt Ölsta tegeldamm.

Fiskgjuse *Pandion haliaetus*

Första observationen för året rapporterades från Grankulla gård 7.4 (Christian Lagström). Därefter sågs Fiskgjuse på många platser på öarna och mer än hälften av rapporterna inkom under april månad. Ruvande fåglar sågs vid Eldgarnsö 3.5 (Jan Wernerman), 2 ex Igelviken varnade vid bo (Sören Lindén), lyckad häckning med 2 pull Gällstaö (Jan Sondell).

Kungsörn *Aquila chrysaetos*

Vid fyra separata tillfällen sågs arten inom eller från kommunen. Sättra 18.3 (Bertil & Ulla Dolk), Svartsjö slott 24.3 (Hasse Ivarsson), Torslunda 1.10 (Glenn Cornland) samt vid Knalleborg 3.10 (Staffan Wolter).

Mindre skrikörn *Aquila pomarina*

Ny art för Mälaren då 1 ex först sågs vid Fågeltornet i Svartsjövikens 11.9 (Bertil & Ulla Dolk) och lite senare samma dag sågs troligen samma fågel vid Eknäs Västeräng i Stenhamra (Janne Björk).

Rödglada *Milvus milvus*

1 ex Mastområdet 10.3 (Fredrik Thernlund).

Brun kärrhök *Circus aeruginosus*

Trolig häckning i Svartsjövikens där en 1K sågs flyga mellan 27.7 och 5.9. Även i Menhammarsviken och vid Ölsta tegeldamm sågs 2 ex i par genomföra bobygge och där trolig häckning genomförts. Flera parningsceremonier har också rapporterats från öarna, bl.a. från Svartsjövikens, Kungsberga och Menhammarsviken.

Blå kärrhök *Circus cyaneus*

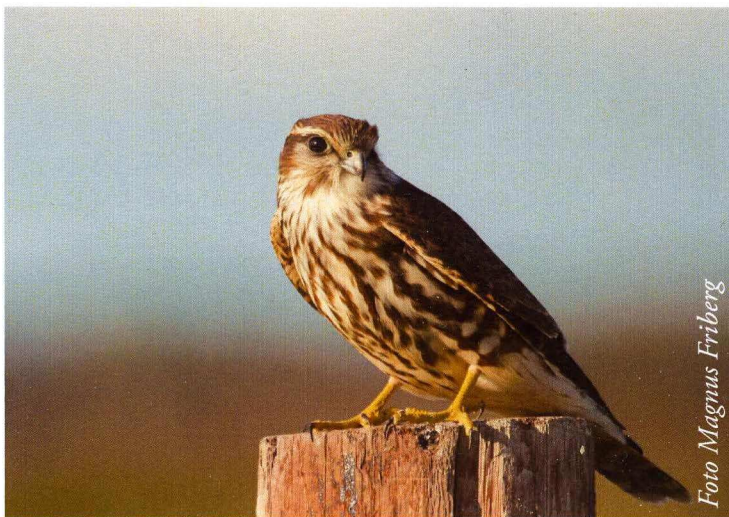
8 separata fynd under året. 6 ex sågs vid fem olika tillfällen ute vid Svartsjövikens. 1 ex sågs vid Bergviksvägen 9.3 (S Schröder) och 1 ex vid Mastområdet 16.10 (Per Lönnborg).

Ängshök *Circus pygargus*

En ovanlig gäst ute på öarna och inom kommunen. 1 ex sågs vid Fågeltornsparkeringen 16.9 (Rune Jonsson).

Stäpphök *Circus macrourus*

Endast noterad tre gånger tidigare på Mälaren.

Stenfalk.

I år två fynd av tre fåglar med 1 ex Svartsjövikens 16.4 (Janne Björk), 2 ex Svartsjövikens 5.9 (Glenn Cornland, Urpo Könnömäki m.fl.).

Fjällvråk *Buteo lagopus*

Under året sågs flertalet individer förbiflygande under vår och vinter. Vinterfynd: Som mest två individer vid samma tillfälle. Vid Menhammarsviken fanns 1 ex stationär under årets första månad bl.a. 5.1 (Mats Andersson, Ulf Nilsson) och vid årets senare del fanns det stationär fågel vid Bonadammen 27.12–31.12 (Mikael Nederman m.fl.).

Bivråk *Pernis apivorus*

Ingen konstaterad häckning men dock två intressanta observationer och noteringar. Dels från Väsby hage där 2 ex sågs i lämplig häckbiotop 7.6 (Ulf Elman) samt samma individ som sågs tre gånger under våren ute på Eldgarnsö (Gigi Sahlstrand).

Tornfalk *Falco tinnunculus*

Flera observationer mellan mars och oktober. Ofta ensamma fåglar, men 2 ex sågs vid Svartsjödamme under Fågeltornskampen 9.5 (Rune Jonsson m.fl.). Ett intressant fynd gjordes också vid Prästnibble 20.7 där 1 ex sågs flyga in under

taknocken på en av byggnaderna vid gården vilken kan ha indikerat häckning (Gigi Sahlstrand).

Stenfalk *Falco columbarius*

Tre separata observationer vid Svartsjövikens 15.4 (Kjell Häggvik, Urpo Könnömäki), 6.5 (Bertil & Ulla Dolk) samt 29.8 (Jan Wernerman). Ytterligare två observationer gjordes 12.9 vid Torslunda (Glenn Cornland) samt Lovö Kyrka 18.9 (Sven-Erik Schultzberg).

Lärkfalk *Falco subbuteo*

Ingen konstaterad häckning i år men par under häcktid har rapporterats från Eldgarnsö 3.6 (Gigi Sahlstrand).

Pilgrimsfalk *Falco peregrinus*

1 ex Koviksvägsområdet 8.2 (Jan Wernerman), 1 ex Fågeltornsparkeringen, 7.4 (Janne Björk m.fl.), 1 ex Fågeltornet, Svartsjövikens 21.4 (Janne Björk), 1 ex Svartsjö däme 30.7 (Ulf Nilsson), 1 ex Svartsjö däme 6.8 (Kurt Idstam), 1 ex Bonadammen 1.10 (Bertil & Ulla Dolk).

Vattenrall *Rallus aquaticus*

Vinterfynd: 1–2 ex Sötvattenslaboratoriet 4.1–7.2 (Jan Wernerman m.fl.), 1 ex Älby hage 6.1 (Urpo Könnömäki). Spelande fåglar har rapporterats från Svartsjövikens, Menhammarsvikens, Ölsta tegeldamm samt Rishögsdammen i Prästnibble.

Småfläckig sumphöna *Porzana porzana*

1–2 ex hördes i Svartsjövikens 21.4–9.5 (Glenn Cornland m.fl.)

Rörhöna *Gallinula chloropus*

Konstaterad häckning vid Matsområdet där 2 ex nyligen flygga ungar sågs 24.6 (Fredrik Thernlund), även trolig häckning vid Svartsjö däme där en årsunge sågs 31.7 (Glenn Cornland).

Trana *Grus grus*

Årets första såg 1.3 med 1 ex Lovö kyrkängar (Ulf Nilsson) samt 2 ex i Menhammarsvikens

(Urpo Könnömäki, Per Öhman). Som mest sågs 60 ex sträckande vid Lovö kyrka 9.4 (Fredrik Thernlund).

Strandskata *Haematopus ostralegus*

Ingen konstaterad häckning i år men par under häckningstid har noterats vid Fiskarholmen, Kyrkpölen samt Drottningholms slott. Ett par med flygga ungar sågs på Gällstaö i mitten av juli (Jan Sondell).

Mindre strandpipare *Charadrius dubius*

Även i år konstaterad häckning vid Kyrkpölen där upp till tre ungar sågs (Hasse Andersson, Birgit Svensson). Även rapporter om par under häckningstid från Svartsjö däme och Löten.

Större strandpipare *Charadrius hiaticula*

1 ex Svartsjö däme 8.4 (Glenn Cornland, Janne Björk), 1 ex Svartsjö däme 28.4 (Mathias Andersson), 1 ex Svartsjö däme 1.5 (Bertil & Ulla Dolk, Jan Wernerman), 1 ex Svartsjö däme 14.5 (Glenn Cornland, Janne Björk), 4 ex Adelsö kyrka 17.5 (Björn Lindblad), 1–5 ex Svartsjö däme 17.5–22.5 (Glenn Cornland m.fl.), 2 ex Svartsjö däme 4.6 (Kjell Häggvik), 2 ex Kyrkpölen 20.6 (Hasse Andersson), 4 ex Kyrkpölen 16.7 (Kjell Häggvik), 1–3 ex Svartsjö däme 24.7–27.7 (Jan Wernerman m.fl.), 1 ex Kyrkpölen 27.7–29.7 (Hasse Andersson, Birgit Svensson), 1 ex Kyrkpölen 8.8 (Hasse Andersson), 1 ex Svartsjö däme 12.8 (Per Lönnborg), 1 ex Kyrkpölen 16.8 (Hasse Andersson), 1 ex Svartsjö däme 5.9–7.9 (Ari Määttä m.fl.).

Ljungpipare *Pluvialis apricaria*

Som mest 106 ex vid fågeltornsparkeringen i Svartsjövikens 3.5 (Kjell Häggvik).

Kustpipare *Pluvialis squatarola*

1 ex sträckande Älby hage 22.7 (Urpo Könnömäki), 4 ex sträckande Lunda ängar 26.7 (Mikael Nederman), 1 ex Svartsjö däme 29.7 (Kjell Häggvik, Glenn Cornland).

Tofsvipa *Vanellus vanellus*

Relativt många tidigt anlända fåglar med 1–22 ex i Svartsjövikens 22.2–28.2 (Jan Wernerman m.fl.), 4 ex Mastområdet 26.2 (Sven-Erik Schultzberg), 1–22 ex Mastområdet 28.2 (Jan Wernerman m.fl.).

Kärrensnäppa *Calidris alpina*

1–10 ex Svartsjö dämma 10.7–30.7 (Ingegerd Marchall m.fl.), 1–5 ex Kyrkpölen 26.7–31.7 (Jan Wernerman m.fl.), 2 ex sträckande Torslunda 30.8 (Glenn Cornland), 1–3 ex Svartsjö dämma 3.9–5.9 (Kurt Idstam m.fl.).

Spovsnäppa *Calidris ferruginea*

1 ex Svartsjö dämma 12.5–13.5 (Glenn Cornland m.fl.), 1–3 ex Kyrkpölen 10.7–12.7 (Hasse Andersson m.fl.), 1 ex Svartsjö dämma 13.7–16.7 (Bertil & Ulla Dolk m.fl.), 1 ex Kyrkpölen 28.7 (Hasse Andersson), 3 ex Svartsjö dämma 6.8 (Kurt Idstam).

Myrsnäppa *Limicola facinellus*

3 ex Svartsjö dämma 27.5–28.5 (Bengt Legnell m.fl.), 1–3 ex Svartsjö dämma, 26.7–29.7 (Kjell Häggvik, Urpo Könnömäki).

Mosnäppa *Calidris temminckii*

1–3 ex Svartsjö dämma 4.5–15.5 (Glenn Cornland m.fl.), 3 ex Adelsö kyrka 17.5 (Björn Lindblad), 1–2 ex Svartsjö dämma 17.5–28.5 (Glenn Cornland m.fl.), 1–7 ex Svartsjö dämma 16.7–24.7 (Kjell Häggvik m.fl.), 1 ex Svartsjö dämma 4.8 (Gigi Sahlstrand).

Småsnäppa *Chalidris minuta*

1 ex Svartsjö dämma 24.7–28.7 (Janne Björk m.fl.), 1 ex Kyrkpölen 27.7 (Hasse Andersson, Birgit Svensson).

Grönbena *Tringa glareola*

Som mest sågs 100 ex vid Svartsjömaden 6.5 (Rune Jonsson).

Rödbena *Tringa totanus*

Som mest 12 ex vid Svartsjömaden 13.5 (Bengt Eriksson). Spelande fåglar: 2 ex Svartsjövikens 26.4 (Ulf Nilsson), 2 ex Svartsjövikens 7.5 (Urpo Könnömäki), 1 ex Svartsjö dämma 26.6 (Niklas Westermark, William Sjöberg).

Svartsnäppa *Tringa erythropus*

Under vårsträcket noterades arten vid ca 6 tillfällen och med som mest 6 ex Svartsjö dämma 9.5 (Janne Björk m.fl.). Ca 40 fynd gjordes under hösten vilket får ses som en mycket bra siffra för arten. Som mest under höststräcket sågs 8 ex vid Kyrkpölen 21.7 (Bengt Legnell) samt 8 ex Svartsjö dämma 26.7 (Per Lönnborg).

Gluttsnäppa *Tringa nebularia*

Ca 17 fynd av arten under vårsträcket med som mest 4 ex på Adelsö 26.4 (Jan Wernerman). Under höststräcket var det ca 31 fynd av arten med som mest 12 ex vid Svartsjö dämma 6.7 (Glenn Cornland).

Rödspov *Limosa limosa*

1 ex Fågelornsparkeringen 7.5 (Bertil & Ulla Dolk).

Myrspov *Limosa lapponica*

10 ex sträckte förbi Lunda ängar 26.7 (Mikael Nederman).

Storspov *Numenius arquata*

11 rapporter på vårsträcket och 5 rapporter på höststräcket. Som mest 18 ex som sträckte förbi Hagaringen 29.6 (Bertil & Ulla Dolk).

Småspov *Numenius phaeopus*

1 ex Svartsjö kanal 26.4 (Gigi Sahlstrand, Göran Forsberg), 1 ex Svartsjömaden 24.7 (Urpo Könnömäki), 1 ex sträckande Svartsjö dämma 27.7 (Anders Haglund).

Dubbelbeckasin *Gallinago media*

1–2 ex spelade i Svartsjövikens 6.5–10.5 (Janne

Björk m.fl.) 1 ex rastande vid östra delen av Svartsjövikens 16.9 (Göran Holmberg).

Enkelbeckasin *Gallinago gallinago*
Som mest sågs 50 ex vid Svartsjö dämme 11.4 (Jan Wernerman).

Dvärgbeckasin *Limnocryptes minimus*

1 ex spelade vid översilningsområdet i Svartsjövikens 29.4 (Jan Wernerman).

Mosnäppa i Dämnet.

Brushane *Philomachus pugnax*

Gott om observationer under 2015 med som mest 35 ex vid Svartsjö dämme 3.5 (Peter Border, David Border).

Smalnäbbad simsnäppa *Phalaropus lobatus*

1 ex Bonadammen 27.5 (Urpo Könnömäki, Glenn Cornland), 1 ex Svartsjö dämme 3–7.9 (Kurt Idstam m.fl.).

Skrattmås *Larus ridibundus*

Konstaterad häckning vid Svartsjö dämme där ett par fick ut en unge. (Glenn Cornland). Detta är första gången sedan 2008 som en lyckad häckning har konstaterats på Mälärörna och första gången sedan såväl Svartsjövikens som Svartsjö dämme restaurerades.

Silltrut *Larus fuscus*

Även i år fick ett par ut ungar vid Torslunda dagvattendamm (Glenn Cornland).

Dvärgmås *Larus minutus*

2 ex rastande vid Aludden 18.8 (Per Åsberg, Mikael Åsberg).

Fisktärna *Sterna hirundo*

Ungefär 30 par häckade på Fiskarholmen, Fiskarfjärden med åtminstone delvis lyckat resultat (Jan Sondell). Stor ansamling av fisktärnor på

Fiskarfjärden i juli. Antalet kulminerade med 250 st. 23 juli (Jan Sondell).

Silvertärna *Sterna paradisaea*

1 ex Menhammarsviken 3.5 (Peter Lindvall), 2 ex Torslunda dagvattendamm 19.5 (Glenn Cornland), 1 ex Menhammarsviken 23.5 (Jan Wernerman), 1 ex Jungfrusund 28.5 (Jan Wernerman), 1 ex Svartsjö dämme 27.7 (Jan Molander).

Skräntärna *Hydroprogne caspia*

Hela 8 ex flög förbi Hagaringen 10.8 (Bertil & Ulla Dolk), detta är det största antal som påträffats på Mälärörna.

Skogsduva *Columba oenas*

Vinterfynd: 2 ex Barkarby 1.1 (Staffan Wolter), 1 ex Mastområdet 22.2 (S Schröder), 1–5 ex Svartsjövikens 24.2–28.2 (Urpo Könnömäki m.fl.), 1 ex Ekebyhovsparken 26.2 (Bertil & Ulla Dolk), 3 ex Menhammarsviken 28.2 (Glenn Cornland), 17 ex Mastområdet 28.2 (Jan Wernerman). Som mest 120 ex vid Stenkulla på Munsö 31.5 (Mats Andersson).

Turkduva *Streptopelia desaocto*

1 ex Gustavshill 18.8 (Gigi Sahlstrand).

Gök *Cuculus canorus*

Första fågeln hördes 6.5 i Älby hage (Urpo Könnömäki). Därefter har ca 20 ex hörts ropa runtom på öarna. Ett roligt fynd är den unge som sog matas av en sävsångare vid Svartsjö däme 30.7 (Jan Wernerman, Ari Määttä).

Berguv *Bubo bubo*

Ett ex sågs på norra Ekerö 5.1 (Janne Björk).

Hökuggla *Surnia ulula*

Efter 22 års frånvaro dök det äntligen upp en hökuggla på Mälårörna. Det var vid Bonadammen på Munsö fågeln hittades 26.12 (Jan Wernerman) och flera lyckliga såg den i området till årets slut. Den var även kvar de två första dagarna på det nya året.

Hornuggla *Asio otus*

2 ex sågs födosöka vid Berga gård 21.5 (Linus Brobacke) och häckning kunde senare konstateras då två ungar hördes tigga vid Lovö kyrkängar 16.6 (Glenn Cornland m.fl.). En unge hördes tigga 28.7 (Per Lönnborg). Även vid Prästnibble kunde häckning konstateras då tre ungar hördes 28.7 (Gigi Sahlstrand).

Jorduggla *Asio flammeus*

1 ex sträckande Torslunda 21.4 (Glenn Cornland), 1 ex födosökande Menhammarsviken 21.5 (Jan Wernerman).

Mindre hackspett *Dendrocopus minor*

Ingen konstaterad häckning men ca 12 revirhävande hanar har rapporterats.

Göktyta *Jynx torquilla*

Omkring 17 revirhävande hanar har rapporterats under året. Ett för arten mycket sent fynd då en rastande fågel sågs 2.10 vid Torslunda (Glenn Cornland).

Sånglärka *Alauda arvensis*

Vinterfynd: 1–2 ex såg i området kring fågel-

tornsparkeringen i Svartsjövikens 25.2–28.2 (Sven-Erik Schultzberg m.fl.).

Trädläarka *Lullula arborea*

Sjungande fåglar: 1 ex Stora Dalby 15.3 (Hasse Andersson, Birgit Svensson), 1 ex Tofta 15.3 (Hasse Andersson, Birgit Svensson), 1 ex Samting, Adelsö 15.3 (Hasse Andersson, Birgit Svensson), 1 ex Malmviks strandängar 15.3 (Jan Wernerman), 2 ex Grustaget, Träkvista 15.3 (Per Lönnborg), 2 ex Grustaget, Träkvista 27.3 (Per Lönnborg), 1–2 ex Hagalund 28.3 (Glenn Cornland m.fl.), 1 ex Älvnäs 28.3 (Mats Andersson, Ulf Nilsson), 1 ex Tofta gård 11.4 (Hasse Andersson, Birgit Svensson), 2 ex Grustaget, Träkvista 3.5 (Per Lönnborg), 1 ex Tillflykten 14.5 (Jan Wernerman), 1 ex Bonadammen 17.5 (Jan Wernerman), 1 ex Snorran, Munsö 18.5 (Urpo Könnömäki).

Backsvala *Riparia riparia*

Ca 80 bohål fanns vid Löten på Munsö 17.6 (Bengt Legnell).

Ängspiplärka *Anthus pratensis*

Första fågeln sågs redan 10.3 vid Fågeltornsparkeringen i Svartsjövikens (Janne Björk). Detta är ett ovanligt tidigt fynd av arten.

Rödstrupig piplärka *Anthus cervinus*

1 ex Prästnibble 25.8 (Gigi Sahlstrand), 1 ex Svartsjö däme 4.9 (Mats Andersson), 1 ex Svartsjö däme 4.9 (Glenn Cornland, Bengt Legnell), 2 ex Fågeltornsparkeringen, Svartsjövikens 5.9 (Janne Björk), 2 ex Östra delen, Svartsjövikens 5.9 (Glenn Cornland, Urpo Könnömäki), 1 ex Fågeltornet, Svartsjövikens 20.9 (Glenn Cornland).

Sädesärta *Motacilla alba*

Två för arten tidiga fynd med 1 ex Svartsjö däme 28.3 (Urpo Könnömäki), samt 1 ex Sötvattenslaboratoriet 28.3 (Mats Andersson, Ulf Nilsson).

Gulärta *Motacilla flava*

Konstaterad häckning vid Svartsjö Dämme där

Hökuggla.

tre flygga ungar kunde ses 29.7 (Glenn Cornland m.fl.).

Forsärsla *Motacilla cinerea*

1 ex sträckte förbi Toroslunda 10.9 (Glenn Cornland)

Järnsparv *Prunella modularis*

Vinterfynd: 1 ex Tappström 1.1 (Jan Wernerman, Urpo Könnömäki).

Rödihake *Erithacus rubecula*

Vinterfynd: 1 ex Brunna 1.1–22.2 (Per Lönnborg), 1 ex Älby hage 6.1 (Urpo Könnömäki), 1 ex Lurudden 11.1 (Gigi Sahlstrand m.fl.), 1 ex Träkvista 11.1 (Jan Wernerman, Urpo Könnömäki), 1 ex Sötvattenslaboratoriet 17.1 (Bertil & Ulla Dolk), 1 ex Lundhagen 21.1 (Björn Edman), 1–2 ex Toroslunda 22.1–13.1 (Glenn Cornland), 1 ex Jungfrusund 2015-01-25 (Astrid Edin), 1 ex

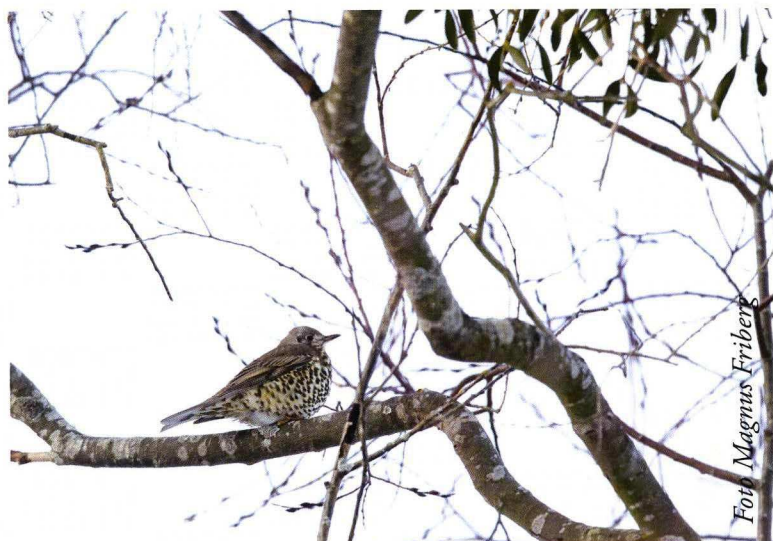
Sötvattenslaboratoriet 25.1–1.2 (Jan Wernerman Sven-Erik Schultzberg), 1 ex Kyrkpölen, Adelsö 28.2 (Glenn Cornland), 1 ex Brunna 5.12–27.12 (Per Lönnborg), 1 ex Ekerö Sommarstad 8.12–27.12 (Kjell Häggvik).

Blåhake *Luscinia svecica*

1 ex sjöng vid Stenkulla på Munsö 17.5 (Linus Brobacke), 1–2 ex Svartsjö dämme 3.9–11.9 (Janne Björk m.fl.), 1 ex Brostugan 5.9 (Ari Määttä), 1 ex Fågeltornsparkeringen, Svartsjöviken 11.9–13.9 (Kjell Häggvik, Jan Wernerman), 2 ex Fågeltornet, Svartsjöviken 11.9 (Bertil & Ulla Dolk), 1 ex Toroslunda 12.9–24.9 (Glenn Cornland, Sven-Erik Schultzberg).

Rödvingetrast *Turdus iliacus*

Vinterfynd: 4 ex Knalleborg 1.1 (Staffan Wolter), 1 ex Lovö kyrkängar 21.2 (Jan Wernerman).

Dubbeltrast i träd med mistel.

Dubbeltrast *Turdus vicivorus*

Vinterfynd: 1–3 ex Eldgarnsö 4.1–21.2 (Jan Wernerman m.fl.), 1 ex Hilleshög kyrka 8.1 (Gigi Sahlstrand), 1–2 ex Väsby hage 15.1–25.1 (Urpo Könnömäki, Per Öhman m.fl.), 1 ex Tuna gård 31.1 (Glenn Cornland), 1 ex Grankulla gård 7.2 (Christian Lagström), 1 ex Väntholmsviken 11.2 (Gigi Sahlstrand), 2 ex Kungsbergabadet 22.2 (Gigi Sahlstrand), 1 ex Färentuna kyrka 22.2 (Jan Wernerman), 1 ex Torslunda 26.2 (Glenn Cornland), 1 ex Kumla by 26.2 (Janne Björk), 1 ex Bonadammen 12.12 (Hasse Andersson, Birgit Svensson), 1 ex Eldgarnsö 18.12 (Mats Gothnier), 1–7 ex Eldgarnsö 25.12–26.12 (Jan Wernerman, Urpo Könnömäki), 2 ex Bonadammen 26.12 (Jan Wernerman).

Ringtrast *Turdus torquatus*

1 ex Malmvik 24.4 (Janne Björk).

Svarthätta *Sylvia atricapilla*

En mycket ovanlig gäst vid våra fågelbord vintertid men i år sågs ett ex på en fågelmatning på Gällstaö 10.1–11.1 (Jan Sondell m.fl.), förmodligen samma fågel sågs sedan vid Lundhagen 16.1–21.1 samt 27.3 (Björn Edman).

Gräshoppsångare *Locustella naevia*

1 ex Rörmaren, Jungfrusund 9.5 (Bertil & Ulla Dolk), 1–4 ex Skarnholmen 23.5–27.6 (Glenn Cornland m.fl.), 1 ex Morsarvet 6.6 (Ulf Elman), 1 ex Mastområdet 8.6 (Fredrik Thernlund), 1 ex Kärnsön 16.6–29.6 (Joep de Leeuw), 1 ex Österås 28.6 (Magnus Mossfeldt).

Flodsångare *Locustella fluviatilis*

1 ex Eldgarnsö 19.5–21.5 (Peter Lindvall m.fl.).

Kärnsångare *Achrocephalus palustris*

1 ex Kyrkpölen, Adelsö 25.5–27.5 (Kjell Häggvik, Urpo Könnömäki m.fl.), 2 ex Mastområdet 21.5 (Linus Brobacke) samt 27.5 (Kurt Idstam), 1 ex Eldgarnsö 1.6 (Gigi Sahlstrand), 1 ex Solviks vägskäl 7.6 (Ulf Elman), 1 ex Lovö kyrka 8.6 (Fredrik Thernlund), 1 ex Holmbacken 11.6–15.6 (Linus Brobacke m.fl.), 1 ex Västra delen, Svartsjövik 29.6 (Per Lönnborg), 1 ex rastade Lovö kyrkängar 31.8 (Fredrik Thernlund).

Trastsångare *Acrocephalus arundinaceus*

Efter några dåliga år för arten fick vi i år en riktig långstannare vid Kyrkpölen på Adelsö 22.5–23.8 (Hasse Andersson, Birgit Svensson m.fl.)

Härmsångare *Hippolais icterina*

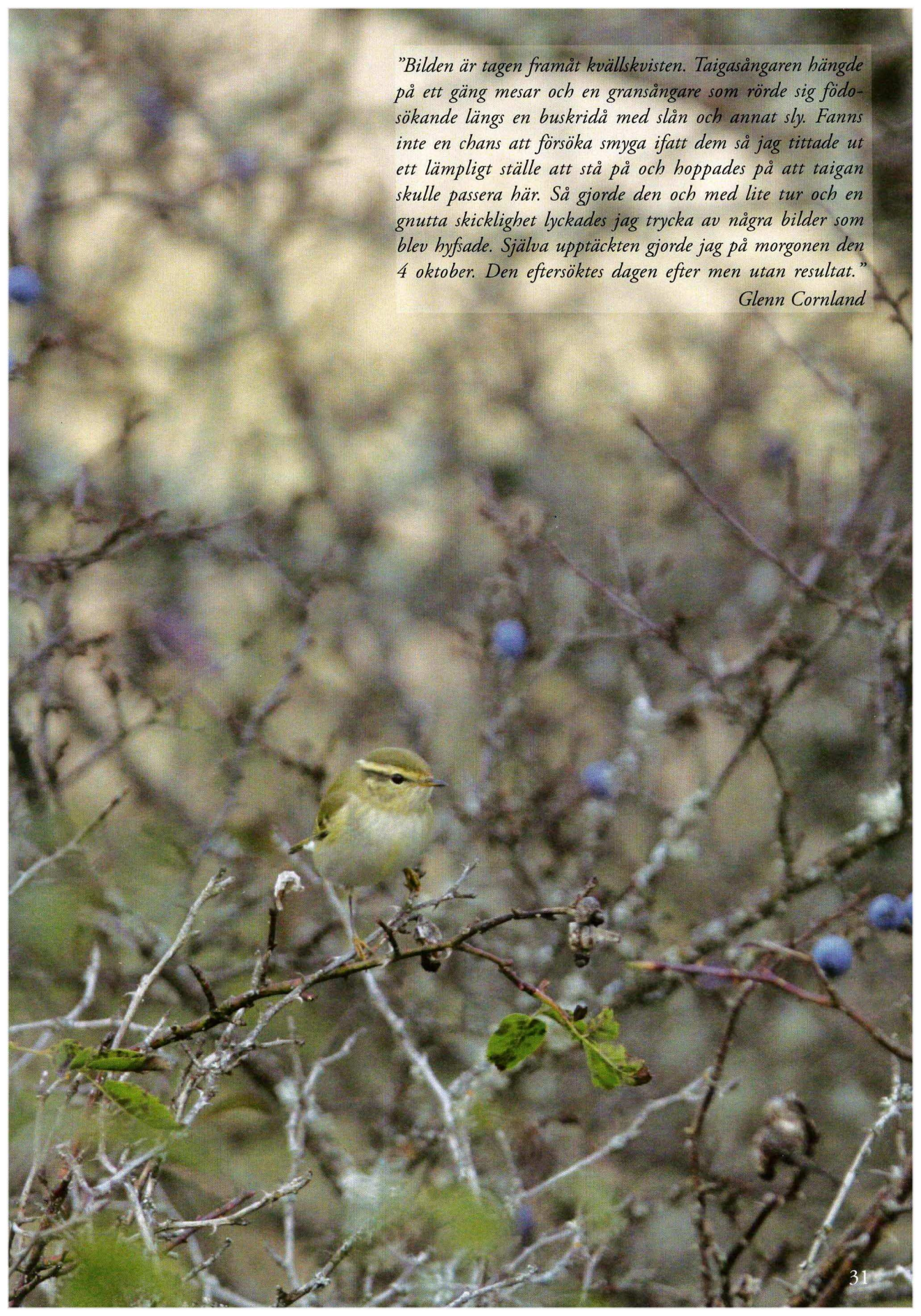
Ca 10 sjungande fåglar har rapporterats i år och det är en liten nedgång mot senaste åren.

Tajgasångare *Phylloscopus inornatus*

Ny art för Mälaren då 1 ex hittades i Torslunda 4.10 (Glenn Cornland). Fågeln höll sig kvar under hela dagen vilket glädde de fågelskådare som tog sig dit.

"Bilderna är tagna framåt kvällskvisten. Taigasångaren hängde på ett gäng mesar och en gransångare som rörde sig födosökande längs en buskridå med slån och annat sly. Fanns inte en chans att försöka smyga ifatt dem så jag tittade ut ett lämpligt ställe att stå på och hoppades på att taigan skulle passera här. Så gjorde den och med lite tur och en gnutta skicklighet lyckades jag trycka av några bilder som blev hyfsade. Själva upptäckten gjorde jag på morgonen den 4 oktober. Den eftersöktes dagen efter men utan resultat."

Glenn Cornland

Gransångare *Phylloscopus collybita*

Ca 5 sjungande fåglar under häckningstid har rapporterats i år. Det får anses som ett bra år på Mälaren.

Gärdsmyg *Troglodytes troglodytes*

Vinterfynd: 1 ex Adelsö 1.1 (Jan Wernerman, Urpo Könnömäki), 1 ex Lurudden (Glenn Cornland), 1–2 ex Sötvattenslaboratoriet 1.1–28.2 (Bertil & Ulla Dolk m.fl.), 1 ex Helgö kanal 2.1–1.2 (Jan Wernerman), 1 ex Prästnibble 8.1 (Gigi Sahlstrand), 1–3 ex Skärviks Båtbrygga 14.1–25.1 (S Schröder, Jan Wernerman), 1 ex Malmvik-Ekenäs (Mats Gothnier), 1 ex Eldgarnsö 19.1 (Kjell Häggvik), 1 ex Eldgarnsö 17.2 (Urpo Könnömäki, Per Öhman), 1 ex Lurudden 21.2 (Urpo Könnömäki), 1 ex Törnbyviken 21.2 (Janne Björk), 1 ex Klippans skog 25.2 (Gigi Sahlstrand, Göran Forsberg), 1 ex Hagalund 28.2 (Glenn Cornland), 1 ex Hanholmen 28.2 (Glenn Cornland), 2 ex Kyrkölen 28.2 (Glenn Cornland), 1 ex Drottningholmsparken 6.12 (Niklas Westermarck), 1 ex Klippans väg 16.12 (Gigi Sahlstrand), 1 ex Lurudden 19.12 (Urpo Könnömäki), 1 ex Sötvattenslaboratoriet 19.12–27.12 (Jan Wernerman, Mats Andersson), 1 ex Sandudden 20.12 (Per Lönnborg), 2 ex Skärviks Båtbrygga 27.12 (Jan Wernerman), 2 ex Menhammarsviken 29.12 (Ulf Elman), 1 ex Hagalund 29.12 (Hasse Andersson).

Mindre flugsnappare *Ficedula parva*

1 2K Eriksten, Skärvik 31.5 (S Schröder).

Skägges *Panurus biarmicus*

1–2 ex Lurudden 1.1–27.1 (Glenn Cornland m.fl.), 1–3 ex Menhammarsviken 31.3–17.11 (Kjell Häggvik m.fl.), 1–6 ex Svartsjö dämma 23.7–6.10 (Gigi Sahlstrand m.fl.), 1 ex Fågeltornet, Svartsjövik 11.9 (Bertil & Ulla Dolk), 1 ex Fågeltornet, Svartsjövik 11.10 (Kjell Häggvik), 1 ex Sotholmen, Lovön 26.10 (Joep de Leeuw), 1 ex Sötvattenslaboratoriet 26.10 (Joep de Leeuw), 1 ex Lurudden 12.11 (Kjell Häggvik, Urpo Könnömäki).

Varfågel *Lanius excubitor*

1 ex Menhammarsviken 1.1–17.3 (Jan Wernerman, Urpo Könnömäki m.fl.), 1 ex Svartsjövik 9.1–10.4 (Janne Björk, Glenn Cornland m.fl.), 1 ex Väsby hage 15.1 (Urpo Könnömäki, Per Öhman), 1 ex Väntholmen 14.2 (Samuel Bohman), 1 ex Svartsjö dämma 26.2–10.4 (Gigi Sahlstrand m.fl.), 1 ex Edeby herrgård 15.3 (Fredrik Thernlund), 1 ex Drottningholms golfbana 8.4 (Per Lönnborg), 1 ex Stenkulla äng 29.9 (Sören Lindén), 1 ex Torslunda, 2.10–4.10 (Glenn Cornland), 1–2 ex Svartsjövik 10.10–20.12 (Jan Wernerman m.fl.), 1 ex Norrby 11.10 (Fredrik Thernlund), 1 ex Ekerö kyrka 14.10 (Mathias Andersson), 1 ex Rörby 21.10 (Per Lönnborg), 1 ex Svartsjö dämma 9.10–11.11 (Per Lönnborg m.fl.) 1 ex Mastområdet 2.11 (Per Lönnborg, Sven-Erik Schultzberg), 1 ex Älghornsudd 7.11 (Linus Brobacke), 1 ex Nora träsk 9.11–15.11 (Marianne Dannbeck, Lars-Erik Nilsson m.fl.), 1 ex Lurudden 15.11 (Kjell Häggvik), 1 ex Menhammarsviken 15.11 (Jan Wernerman), 1 ex Eldgarnsö 25.12 (Jan Wernerman), 1 ex Hogsta herrgård 31.12 (Sven-Erik Schultzberg).

Nötkråka *Nucifraga caryocatactes*

1 ex Prästnibble 22.5 (Gigi Sahlstrand), 1 ex Lovö kyrka 13–14.10 (Sven-Erik Schultzberg, Bertil & Ulla Dolk) samt 24.10 (Sven-Erik Schultzberg, Per Nilsson).

Råka *Corvus frugileus*

1 ex Svartsjövik 12.3 (Urpo Könnömäki), 1 ex Svartsjövik 6.4 (Glenn Cornland, Kjell Häggvik), 1 ex Helgö kanal 20.4 (Urpo Könnömäki), 1–2 ex Svartsjövik 21.4–25.4 (Janne Björk m.fl.), 1 ex Kronhagen, Väntholmsviken 20.9–22.9 (Gigi Sahlstrand, Göran Forsberg), 3 ex Lovö kyrkängar 10.10 (Mats Andersson, Ulf Nilsson).

Stare *Sturnus vulgaris*

Vinterfynd: 1–20 ex Svartsjövik 9.1–22.2 (Janne Björk, Glenn Cornland), 2–18 ex Hagaringen

Foto Kjell Häggvik

Råka.

11.1–14.2 Bertil & Ulla Dolk 4 ex Lovö kyrka
28.2 (Ari Määttä).

Bofink *Fringilla coelebs*

Vinterfynd: 1–4 ex MOFs fågelmatning 1.1–27.2 (Bertil & Ulla Dolk m.fl.), 5 ex Tappström 1.1 (Jan Wernerman, Urpo Könnömäki), 1–6 ex Gällstaö 7.1–22.2 (Jan Sondell), 2 ex Tappström 9.1 (Bertil & Ulla Dolk), 1–5 ex Nyponvägen 11.1–26.2 (Jan Wernerman, Urpo Könnömäki m.fl.), 1 ex Tappström 20.1 (Glenn Cornland), 1 ex Lundhagen 21.1 (Björn Edman), 1 ex Ekerö Sommarstad 23.1–22.2 (Kjell Häggvik), 1 ex Svartsjövikens 8.2 (Jan Wernerman), 1 ex Lindhaga 8.2–26.2 (Janne Björk), 1 ex Spel/sång Ilända 25.2 (Gigi Sahlstrand, Göran Forsberg), 1 ex Gällstaö 8.12–31.12 (Jan Sondell).

Bergfink *Fringilla montifrigilla*

Vinterfynd: 1–5 ex Tappström 1.1–1.2 (Jan Wernerman, Urpo Könnömäki m.fl.), 8 ex förbiflygande Tappström 7.1 (Janne Björk), 2 ex födosökande Ekebyhovs slott 5.1 (Bertil & Ulla Dolk), 30 ex förbiflygande Ekebyhovs slott 5.1 (Bertil & Ulla Dolk), 2 ex Klippans väg 7.1 (Gigi Sahlstrand), 1 ex Mossvägen 11.1 samt 25.1 (Astrid Edin), 1 ex lockläte Helgö kanal 25.1 (Jan Wernerman), 1–2 ex Gällstaö 9.1–2.2 (Jan Sondell), 2–4 ex Nyponvägen 11.1–26.2

Vinterhämpling *Carduelis flavirostris*

2 ex Fågeltornsparkeringen, Svartsjövikens 9.1 (Janne Björk), 1 ex Skärvik 9.2 (S Schröder), 7 ex Knalleborg 9.2 (Staffan Wolter), 4 ex Svartsjö dämme 6.10 (Gigi Sahlstrand), 1 ex Torslunda

23.10 (Glenn Cornland), 11 ex Färentuna kyrka
26.10 (Lars-Erik Nilsson, Marianne Dannbeck),
5 ex Torslunda 14.11 (Glenn Cornland), 6 ex
Tappström 30.12 (Bertil & Ulla Dolk).

Steglits *Carduelis carduelis*

Som mest 50 ex i Svartsjö dämma 4.9 (Glenn
Cornland m.fl.).

Stenknäck *Coccouthraustes coccouthraustes*

Som mest 22 ex vid Nyponvägen, Älby hage 2.2
(Urpo Könnömäki, Per Öhman).

Större korsnäbb *Loxia pytyopsittacus*

2 ex födosökte vid Klippans skog 5.2 samt 9.2
(Gigi Sahlstrand), 4 ex i lämplig biotop Stenkulla
äng, Adelsö 9.5 (Hasse Andersson).

Bändelkorsnäbb *Loxia leucoptera*

1 ex Adelsö 4.1 (Urpo Könnömäki), 1 ex Tor-
slunda 21.11 (Glenn Cornland).

Rosenfink *Carpodactus erythrinus*

1 ex sjöng på Eldgarnsö 26.5 (Ulf Elman), 1 ex
sjöng vid Fåfången på Adelsö 3.8 (Björn Lind-
blad).

Snösparv *Plectrophenax nivalis*

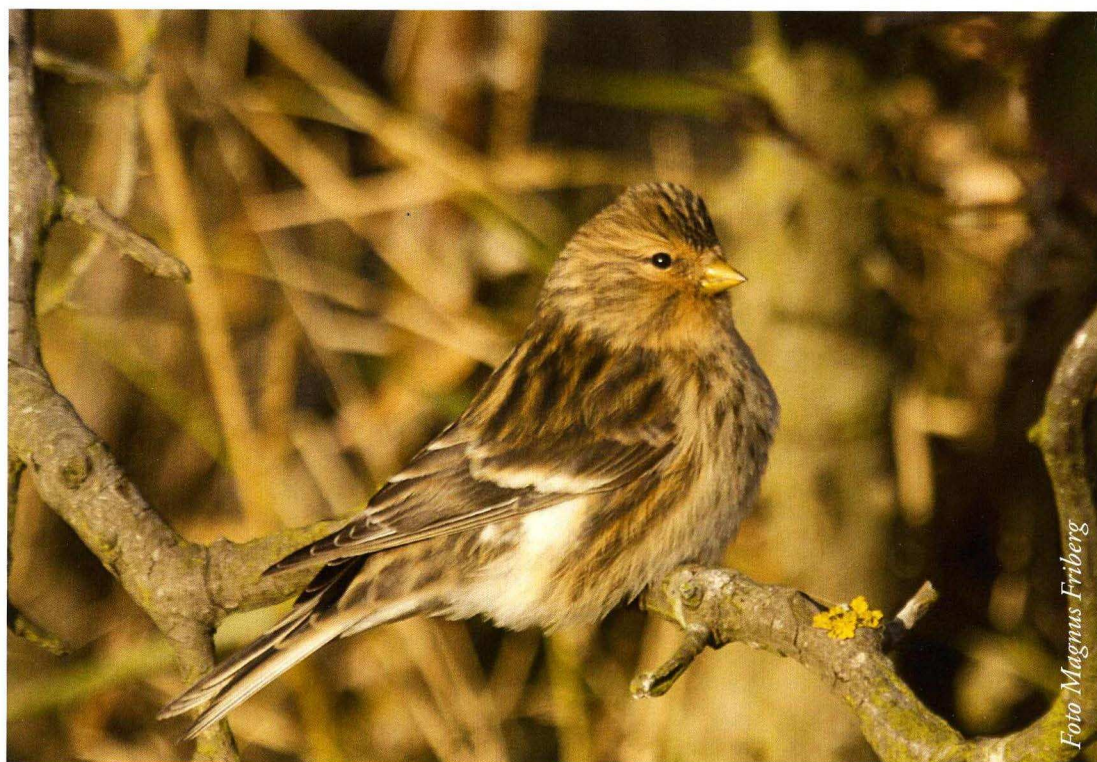
2 ex Lovö kyrka 21.3 (Urpo Könnömäki, Jan
Wernerman), 1–4 ex. Svartsjöviken 21.3–31.3
(Janne Björk m.fl.).

Lappspurv *Calcarius lapponicus*

1 ex Sträckte förbi Torslunda 1.10 (Glenn Corn-
land).

Sävspurv *Emberiza schoeniclus*

Vinterfynd: 1 ex Lurudden 19.12 (Urpo Kön-
nömäki)

Vinterhämpling.

Notiser

På Lovön kan man se talltita besöka fågelmatning

På Lovön finns skogsmatning vintertid sedan snart 10 år tillbaka. Åk via Drottningholm mot FRA och ta av mot Lambarudd. Vid vägskalet till Kovik ligger matningarna (röda punkter, se kartan).

Där har alla möjlighet att observera främst mestågens traditionella deltagare. Mest belönande är att talltitan, numera rödlistad, är en ”säker” obs vid i princip varje besök. Matningen har alltså två stationer. Förutom talltitan ses regelmässigt även tofsmes och svartmes vid själva matningen, och kungsfågel, trädkrypare och ibland mindre hackspett i nära anslutning. Större hackspett, nötskrika, domherre, sidensvans och stjärtmes är också frekventa besökare.

Rovfåglar, främst sparvhök men även sparvuggla och kattuggla har förekommit. Rapporterna på Artportalen anger årligen 40–60 arter under perioden november till mars. Matningen är ett privat initiativ och alla intresserade kan bidra genom att fylla på foder.

Jan Wernerman

jan.wernerman@karolinska.se

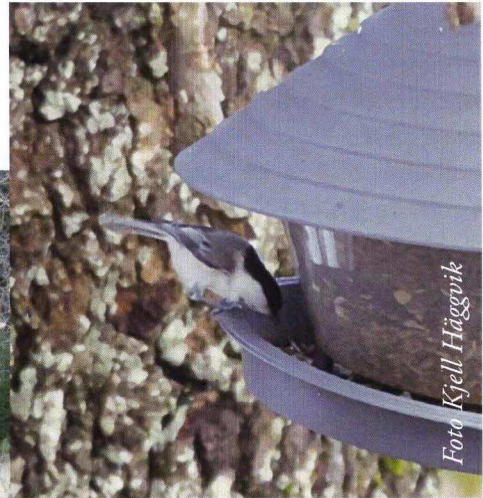
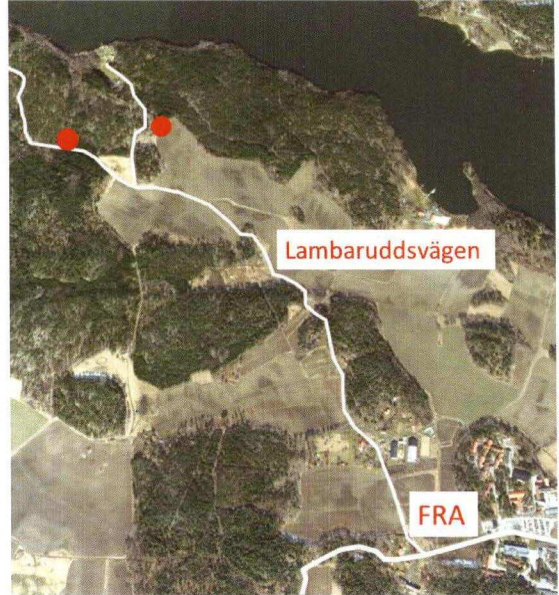

Foto Kjell Häggvik

Foto Jan Wernerman

Talltita.

Bordet är dukat!

Backsvalorna i Ekerö kommun – historik och dagsläge

Det finns en liten grupp fågelarter som klarat av konststycket att sprida sig ut över hela vårt klot. Backsvalan är en av dessa. Den häckar runt om på norra halvklotet, från Nordamerika, genom Europa, bort mot Sibirien och ända fram till norra Kina. Övervintringen sker i södra Asien, Afrika och Sydamerika. Endast i Australien lyser den med sin frånvaro. Denna svala häckar kolonivis nära vatten, traditionellt utefter floder och vattendrag, vid sjökanter eller till och med havsstränder, där den bygger bon genom att gräva ½–1 meter långa horisontella tunnlar i branta sandbankar.

När Västeuropa och USA började industrialiseras och floder och älvar att började regleras, försvann backsvalans häckningsbiotoper successivt. Detta kunde ha slutat riktigt illa för svalan i dessa regioner om det inte vore för att denna utveckling krävde enorma mängder sand och grus för att bygga städer och motorvägar. Jättelika grustag anlades och precis som vi människor alltmer urbaniserades, flyttade ihop i stora städer, flyttade backsvalorna från dessa små spridda kolonier utefter flodstränderna och besatte istället de höga lodräta branterna vid något sandtag. Ibland bildade de mäktiga kolonier bestående av åtskilliga tusen par.

Med början på 1980-talet minskade behovet av grus, man började använda stenkross i större utsträckning och lagstiftningen skärptes av miljöhänsyn. Allt fler grustag lades ner och fylldes igen över hela Västeuropa. Detta fick allvarliga konsekvenser för backsvalorna. I flera europeiska länder, däribland Sverige, blev arten rödlistad. Artdatabanken gjorde år 2003 en riksinventering av backsvala och räknade då ca 33 000 par. Även om man senare uppskattat antalet till drygt 50 000 par, genom mer heltäckande och noggranna inventeringar, har arten troligen decimerats kraftigt sedan dess med anledning av att grustag lagts ner i en accelererande takt under 2000-talet. I Syd- och Mellansverige, som hyser den största populationen i landet, är drygt 90 % av svalkolonierna belägna

i grustag. Sveriges största koloni är belägen vid Klevbadet på Öland där man tidigare har räknat drygt 1000 par.

Som ung pojke i slutet av 1950-talet började jag att intressera mig för backsvalorna som koloniserat grustagen på Ekerö-Munsös rullstensåsar utefter Långtarmen. Jag bodde utanför Stenhamra på somrarna och kunde ro över till ”Gropen”, sandtaget som låg en knapp km sydost om Skytteholms herrgård vid Menhammarsviken. Här fanns en koloni på några hundra par. När jag sedan fått en motor på båten kunde jag ta mig längre bort och hittade då sandtaget vid Myran, lite längre söderut. Detta var ett större sandtag och hade en ännu större koloni med backsvalor.

I slutet av 1960-talet försvann många backsvalor från kolonierna. Man spekulerade i om den då svåra torkan i Afrika, där våra svenska svalor övervintrar söder om Sahara, hade något med saken att göra. Sandtagen vid ”Gropen” och Myran lades ner någon gång i denna veva och backsvalorna försvann naturligtvis även därifrån. Uppe vid Kersö, på andra sidan Huvududden fanns fortfarande en koloni med minst 100 par. Jag hittade aldrig sandtaget vid ”Blå Lagunen” på den tiden, men förmodligen fanns det kolonier även där.

Jag lämnade Sverige i slutet på 1970-talet och är osäker på när dessa sandtag lades ner, men när jag återkom till landet 2003 fanns det endast två sandtag med backsvalor kvar i kommunen. Det vid Älvsnäas som hade ca 50 par (detta sandtag lades ner något år senare och svalorna försvann) och kommunens enda ”aktiva” grustag där sand fortfarande skopas ut, finns uppe vid Lötén på Munsö.

Här håller en liten tapper skara av dessa gulliga, originella svalor fortfarande stånd – kommunens sista koloni, efter att ha haft kanske ca 1 000 par under svalornas ”storhetstid” på Ekerö på 1950- och 1960-talet. Två små kolonier finns kvar, den ena på 30–40 bon, den större på kanske 80–100 bohål. Men de är hotade även här. Visserligen fick Jehanders, som äger grustaget, sitt tillstånd för

brytning förlängt, vilket ger den mindre kolonin vid Malmtorp viss respit. Svalorna byter till nya häckningskanter nästan årligen och Göran Groth, Jehanders förman på platsen, har hitintills sett till att de har tillgång till lämpliga branter. Den större kolonin nära huvudkontoret vid Malmvik är däremot starkt hotad efter beslut att förlägga en kross för sprängsten från ”förbifart Stockholm” precis där.

MOF har tagit på sig att försöka rädda denna sista lilla spillra innan den försvinner som häckfågel i kommunen. Ett samarbete med Jehander och länsstyrelsen har startats för att undersöka olika möjligheter att bibehålla lämpliga gruskanter vid Löten för att underlätta häckning. Även SLU i Uppsala är intresserat att forska på landskapsdesign – det låter lovande.

Utomlands, främst i Storbritannien och Tyskland, har man experimenterat med häckningsboxar av olika storlekar och nått mycket positiva resultat. Kanske vi skulle sätta upp en grupp vid Svartsjö däme? Vore det inte spännande att ha en koloni med 20–30 par backsvalor vid sidan av plattformen där – i så fall landets första!

Bengt Legnell
legnell@hotmail.com

Göktytorna på Ekerö hade det troligen svårt 2015

Med de göktyteholkar som sattes upp våren 2015 finns nu 68 stycken fördelade på 10 lokaler. Dessa holkar ingår i ett större projekt som undertecknad driver med idag 220 holkar för göktyta uppsatta i lämpliga områden runt Stockholm.

Det blev fem häckningar på Mälaren vilka resulterade i 39 ungar som alla ringmärktes. Efterkontroll har ännu inte gjorts i alla holkarna men det kan befaras att samma sak har skett här som i många av de övriga holkarna i projektet; att många ungar har dött innan de blivit flygga. Under de tio år som undertecknad har drivit projektet sticker 2015 ut som det allra sämsta, med många häckningar där ungar dött i nästan flyg ålder. En till stora delar kall och regnig sommar får nog anses vara huvudorsaken.

Göktytan lägger stora kullar med oftast 10–11 ägg och 8–10 ungar brukar nå flyg ålder. Göktytan är en myrspecialist och ungarna matas nästan uteslutande med myrpuppor. Det är framförallt de myror som har sina stackar i grästuvor som står högst upp på göktytans menyval.

Göktyta är en sparsamt förekommande häckfågel i de holkar som är gjorda för att tilltala arten. På varje lämplig lokal sätts 4–6 holkar upp för att minska konkurrensen med framförallt talgoxen, som häckar i de flesta av dessa holkar. Bristen på trädhål gör att andra också uppskattar holkarna med ingångshålet som har en diameter runt 35 mm. Vanligast är talgoxe, nötväcka och i enstaka fall svartvit flugsnappare, blåmes och ibland även bälgetingar!

Sören Lindén
soren.linden@naturfakta.se

Minst 12 ungar trängs i denna göktyteholk.

Verksamhetsberättelse för 2015

Urpo Könnömäki

Styrelsen för Mäläröarnas Ornitologiska Förening (MOF) lämnar härmed följande verksamhetsberättelse för år 2015.

Föreningsfrågor

Styrelse

Urpo Könnömäki – ordförande

Jan Sondell – v. ordf. & sekr.

Per Lönnborg – kassör

Linus Brobacke – ledamot

Christian Lagström – ledamot

Kjell Häggkvist – ledamot

Per Öhman – ledamot

Gigi Sahlstrand – ledamot

Marianne Dannbeck – suppleant

Revisorer

Björn-Olof Svanholm, ordinarie

Torbjörn Alm, ordinarie

Gudrun Skoglund, suppleant

Valberedning

Mats Andersson, sammankallande,
tel. 070-2417278.

Kontaktpersoner

Fågelobservationer Christian Lagström

Linus Brobacke

Naturvård & program Urpo Könnömäki

Årsskriften Jan Sondell

Antal medlemmar

Antalet medlemmar 2015 var 145 st, ihop med familjemedlemmar.

Medlemsavgift

Medlemsavgiften 2015 var för en ordinarie medlem 150 kr. Familjemedlem och ungdom under 18 år betalar 50 kronor.

Ekonomi

Föreningens ekonomi framgår av separat redogörelse.

Styrelsesammanträden

Styrelsen har haft fyra sammanträden under 2015.

Årsmöte

Årsmöte hölls den 13 mars 2015 i Ekuddens föreningslokal på Ekuddsvägen 12. Bergsgorillor, fåglar från Uganda.

Programblad

Ett vår/sommarprogram och ett höst/vinterprogram har utkommit.

Föreningsinformation

Information om aktiviteter, artiklar och fågelobservationer på Mälärörna finns tillgängligt på vår hemsida: www.mof-ekero.se

Exkursioner och föreningsmöten

Under året har MOF arrangerat tolv exkursioner och en innekväll (Etiopien), Lovön, Eldgarnsö, Örnspaning, Svartsjövikens, Urpos fågelmatning är platser som har besökts. Andra aktiviteter har varit flera ”artrallyn”, lyssna på nattsångare, ”sitt och glo”, deltagande i Fågeltornslandskampen mot Finland.

Svartsjövikens

MOF har även i år deltagit aktivt i projekt Svartsjövikens genom inventering av häckfågelfaunan (Urpo Könnömäki) och veckovisa observationer under våren. Häckfågelinventering har också utförts i Dämnet norr om Svartsjövikens. MOF

har även genomfört flera exkursioner vid Svartsjövik.

Årsskrift 2015

MOF har även detta år producerat en årsskrift

som delades ut på årsmötet den 13 mars till de medlemmar som närvarade. Övriga medlemmar har fått årsskriften via post. Årsskriften trycktes i färg i B5 format och innehöll 40 sidor.

Artlistor för Mälaren 2015

Urpo Könnömäki

Nedan sammanställs antalet fågelarter som vissa medlemmar sett i olika områden på Mälaren t.o.m. 2015. Ekerölistan gäller hela kommunen. Lovön inkluderar Lindö och Malmvik. Svartsjövik inkluderar Svartsjö däme.

Ekerölistan	Kryss 2015	Totalt	Senast sedda art
Urpo Könnömäki	1	241	stäpphök
Micke Nederman	1	227	hökuggla
Glenn Cornland	1	225	tajgasångare
Gigi Sahlstrand	1	220	hökuggla
Sven-Erik Schultzberg	1	215	svartpannad törnskata
Jan Wernerman	1	209	hökuggla
Linus Brobacke	2	208	tajgasångare, hökuggla
Martin Bergström	2	206	hökuggla
Mats Andersson	4	202	hökuggla,
Signe Hagerman	0	199	svartpannad törnskata
Ulla o Bertil Dolk	9	190	hökuggla
Göran Forsberg	0	189	skärpiplärka
Hasse Andersson	2	184	smalnäbbad simsnäppa
Staffan Wolter	4	172	kungsörn
Per Lönnborg	10	170	hökuggla
Ulf Aronsson	0	168	större piplärka
Kjell Häggvik	74	160	hökuggla
Lovölistan			
Micke Nederman	1	192	svartpannad törnskata
Svenne Schultzberg	0	185	svartpannad törnskata
Jan Wernerman	1	167	snösparv
Mats Andersson	0	159	svartpannad törnskata
Glenn Cornland	0	144	svartpannad törnskata
Gigi Sahlstrand	0	139	svartpannad törnskata
Linus Brobacke	1	138	svartpannad törnskata
Signe Hagerman	0	130	svartpannad törnskata
Urpo Könnömäki	0	123	svartpannad törnskata
Bengt Eriksson	1	118	sädgås
Per Lönnborg	7	117	blå kärnhök

Svartsjölistan

Glenn Cornland	0	189	trädkrypare
Urpo Könnömäki	1	189	stäpphök
Micke Nederman	0	188	flodsångare
Gigi Sahlstrand	1	186	kornknarr
Jan Wernerman	1	178	stenfalk
Sven-Erik Schultzberg	0	173	snösiska
Martin Bergström	0	169	stäppvipa
Mats Andersson	2	157	smalnäbbad simsnäppa
Bertil & Ulla Dolk	ny	157	smalnäbbad simsnäppa
Linus Brobacke	2	156	pilfink
Signe Hagerman	0	154	ängshök
Göran Forsberg	0	153	silltrut
Ulf Aronsson	0	133	aftonfalk

Tomtlistan

Urpo Könnömäki, Älby hage, Ekerö	0	168	lundsångare
Gigi Sahlstrand, Prästnibble, Färingsö	0	160	bläsgås, rosenfink, fjällgås
Glenn Cornland, Toroslunda, Färingsö	3	160	blåhake, stenfalk, forsärla
Jan Sondell, Gällstaö, Ekerö	0	137	snatterand
Staffan Wolter, Ängskornsv., Ekerö	2	78	kungsörn
Per Lönnborg, Brunnavägen, Ekerö	10	60	

Ekerö kommun – årskryss 2015

Glenn Cornland	173
Gigi Sahlstrand	162
Bertil & Ulla Dolk	160
Urpo Könnömäki	157
Jan Wernerman	155
Kjell Häggvik	155
Per Lönnborg	144
Mats Andersson	139
Hasse Andersson	131
Rune Jonsson	124
Susanna Schröder	121
Birgit Svensson	115
Sven-Erik Schultzberg	113
Kurt Idstam	110
Staffan Wolter	107
Linus Brobacke	82
Christian Lagström	80

Stjårtmesar.

Foto Per Lönnborg